SZÍNHÁZ

DRÁMAMELLÉKLET

1983

ÁPRILIS

Válaszok képzelt kérdésekre

- Régóta írok párbeszédeket, de csekélyke színházi tapasztalatom van csupán, az is jobbára felemás. Van aztán egy jó tévéfilmes emlékem és több rádiós „támasztékom" — utóbbit azért is említem, mert közöttük a legfontosabb a négy évvel ezelőtt írott *Álomjáték* című színdarabomból készült. Ez a hangjáték teljesen egyértelmű belső sikert hozott nekem, megnyugtatott, hogy amit akartam, az a rendezés és a színészi közreműködés révén *megszólalhat,* hogy elgondolásom nem volt alaptalan. Igaz, ez, a darab jelentékeny külső elismeréssel is megajándékozott már: megírásakor egy országos ifjúsági drámapályázat fölemelt első díját nyertem el vele, s megjelent a SZINHÁZ című folyóiratban. Sajnos, színpadot nem kapott: az ifjúsági előadások készítői felnőttinek, a felnőtt előadások szakemberei ifjúságinak minősítették. Mindezt azért jegyzem meg ilyen adatszerűen, mert a mostanában újra csörgedező színházi vitát olvasgatom, és különösen Hubay Miklós „És"-beli cikkének keserű futamait szeretném megerősíteni. Magamban csöndes elégedettséggel nyugtázom persze, hogy rossz tapasztalataim a színházi élet gyakorlatáról arányosak, hiszen én sokkal kevesebbet próbálkoztam ezen a területen, mint Hubay — vannak még lehetőségeim. Határozott vonzódást érzek ugyanis a párbeszédes formához, a hangokhoz és a látványhoz, a beszéd és a kép összekapcsolásához. Ez a második felnőtteknek szánt darabom — hiszen *az Álomjáték is,* tizenhét éves kamaszhőse és (képzelt figurái (a költészet és a filozófia rétegében mozgó álomszerű alakok) a felnőttek világához fordulnak.

— *Az Éjnek éjjelét négy* évig írtam, ez inkább panasz, erőtlenségem bevallása, de azért hozzáteszem, hogy tervemhez kívülről nem biztatást, hanem csak ellenzést kaptam mindenütt. Egyik pesti színház felelős szakembere *az Álomjáték* alapján azonnali megírási szerződést ajánlott egy mai társadalmi dráma ötletére. Mit mondhattam erre? Én nem színházi szerző akarok len-ni, hanem némely mondandómat színpadi formában szeretném előadni — *az Éjnek éjjele* pedig, remélem, mai társadalmi dráma is, bár nem szerepel benne sem camionsofőr, sem vegyészmérnöknő, amivel természetesen eszem ágában sincs eleve megítélni az ilyen reális alakokat mozgató darabokat.

— Színházi tapasztalatok és kapcsolatok nélkül is nagyon konkrét és határozott az elképzelésem a darab jellegéről, de a szövegmondásról, a játékról és a látványról is. Egyik barátom azt mondta, hogy *az Éjnek éjjele* egyszerre absztrakt és direkt. Remélem, hogy ez a két jellemvonása konstruktívan olvad össze, hogy fantasztikuma és realitása eleven egységet alkot. A dara-bot én mulatságosan szorongató játéknak, álomjáték-nak gondolom, amelyben együtt van a nevetés és a vacogás, a bohóctréfa és a lidércnyomásos látomás, a gyengéd erotika és a hideg állatiság, a köznapi ocsmányság és a gáláns udvarlás, a ripacskodó komédiázás és a természetes egyszerűség, a pátosz és az irónia, a derű és a tragédia — mindez együtt, a darabon belül egyszerre hat. Az estéből a reggelbe, a meséből a realitásba vezet ez az éj — bemegyünk és kijövünk: köz-ben pedig ott a megpróbáltatás, amely mindenkinek mást jelent.

— A darab utasai, a palotába érkező öt személy a világhoz való különféle attitűd egy-egy megvalósítója, típusok és egyéniségek. Jakab magatartásában a játékos cselekvésvágy, Simonéban a gyanakvó sodródás és a lusta élvezet, Mandikóéban a kíváncsi ártatlanság és a segítőkészség, a Professzoréban a korlátolt racionalizmus, Héricsében pedig az értelmetlen érzéketlenség, a meghatározó. Hérics egy eltorzult világ terméke, tömeg-termék, tragédiája (amiről nem is tud) a felszínesség, amely megvédi, de el is zárja a világtól. A másik négy alak attitűdje jelentős értékeket tartalmaz: mind a négyen képviselnek és megfogalmaznak fontos, a mai világban elevenen élő folyamatokat, igazságokat.

— Azt hiszem, rossz a kérdés, hogy mit jelentenek a menyétek, s valóban leegyszerűsítés azt mondani, hogy demagóg fasiszták, hogy valamilyen időszerű vagy időt-len hatalom, esetleg az emberben lakó állati erőszakosság megszemélyesítői — bár mindez nem idegen tőlük. Legszívesebben azt válaszolnám, még a nyegleség látszatát is vállalva, hogy a menyétek menyétek, és a darab *egészében kell egyértelmű* jelentést nyernie annak, hogy kicsodák-micsodák. Ha mégis megpróbálom a fogalmi elemzést, akkor olyan lényeknek nevezhetem a menyéteket, akik be vannak zárva saját gonoszságuk börtönébe, szeretnének onnan kitörni, de nem tudják, hova, s nem képesek másra, csak a rontásra. Nemcsak a kutyából, a menyétből sem lesz szalonna. Egyetlen dologhoz értenek : a megfélemlítéshez és a ketrecbe te-reléshez, a csapda-palota ezt a célt szolgálja ... Ha eb-ben a menyétségben fölismerhetők egyéni szörnyetegségek és közösségi mechanizmusok, azt persze örömmel hallom.

— Egy folyamat megy végbe estétől reggelig : az idillikus mese, a kíváncsi játékosság átfordul szürke tény-szerűségbe. A menyétek, irracionálisnak ható mecha-

nizmusa lelepleződik, de ettől mindenki megroppan. A reggel józan, szürke fényében látható a palota durva szerkezete, bizonyítást nyer, hagy a szadizmus és meg-félemlítés mindig infantilis. A megvilágosodás ára az általános lerobbanás, és a szabadulás örömtelen, mert elvész minden illúzió. Ennek a leépülésnek elképzelésem szerint meg kellene mutatkoznia az egész játékban : képben, színben, hangban, mozgásban, mint ahogy a szövegben is jelen van, többek között a vidám játékosság eltűnésében, a hiányban. Jakab a második részben úgy elfelejti idézőjeles szavalatait, áriáit, örökös idézgetését -- „ahogy a Költő mondja" —, mintha sohasem léteztek volna. (Itt jegyzem meg, hagy a Költő költött, bár töredékeiből arra következtetek persze, hogy nem idegen az én verseimtől sem. És talán itt helyénvaló azt is megemlítenem, hogy a Professzor szövegei-ben fölhasználtam Lukács György és Mátrai László pár kifejezését.) Mikor Simon a játékosságra hivatkozva próbálja rábeszélni barátját, hogy üljenek be a ketrecbe, és a sokat emlegetett Költővel érvel, a derűs pózait elvesztett Jakab rideg idegenséggel kérdezi : „Költő? Miféle költő?"

Horgas Béla

HORGAS BÉLA

Éjnek éjjele

Játék két részben

Szereplők

JAKAB
SIMON
MANDIKÓ
PROFESSZOR
HÉRICS
MENYÉTEMBER
MENYÉTASSZONY

I. rész

A színpad sötét, csak a középen belógó, aránytalanul nagy, ezüstszürke daruhorog dereng fenyegetően. A horgon görgőkre szerelt, konténerszerű, vasszürke doboz lóg, amelynek magassága kétszerese a négyzetes alap élének. A fedőlap és a nézőtér felé eső oldallap ritkás drótráccsal fedett, a többi oldallap belső oldala tükör. Ebben a tükrös tyúkketrecben egy nézőtéri szék látható háttal, benne papírmasé figura, amelyről nem dönthető el, hogy férfi vagy női bábu-e. A játék kezdetekor a daruhorog és a dobozketrec erős fényt kap, és ijesztő gépi recsegés-ropogás-kattogás kíséretében leereszkedik. Oldalról Menyétember lopakodik be hangtalan járással, beleszimatol a levegőbe és kiakasztja a horgot, amely máris indul föl, és az előbbihez hasonló recsegés-kattogás kíséretében eltűnik. Menyétember mozdulatlanul várakozik, két kézzel fogja a dobozt, a sötét szín-pad mélyét kémleli. Öltözéke fekete kalap, rövid fekete kabát (esetleg bőrből) cikcakkosra vágott félrövid ujjakkal, bordó kesztyű, amelyből minden ujja kikandikál, hosszú, földet söprő, bő fekete nadrág, a kabát alatt fehér trikó. Mikor a horog megáll és a recsegés-ropogás megszűnik, pár másodpercig csönd van, Menyétember mozdulatlanul fülel, aztán lassan tolni kezdi jobbra (vagy balra) a ketrecet (a hangszóróban most a görgők fölerősített, fémes hangját halljuk), pár lépés után a színpad belső terébe indul, hirtelen megtorpan, és ijedt-erőszakos, villámgyors mozdulattal hátrakapja arcát, a nézőtérre mered. Fehérre meszelt arc, golyószemek, kicsi bajusz, vékony, alvadtvörös száj. Pár másodpercig marad így — jól megnézhető. Visszakapja arcát, és a tükrös tyúkketrecet nagy erővel betaszítja a sötét színpadi térbe. Halljuk újra a görgők fölerősített zaját, az-tán a doboz eltűnik a sötétben, és dübörgő csattogás-kattogás jelzi, hogy az alkatrész helyére került. Menyét-ember lopakodó léptekkel eltűnik, és a színpad előterében megjelenik a két vándormuzsikus, elöl Jakab, mögötte Simon. Egyéniségükre szabott, finoman. stilizált ruhát viselnek, hátukon zsák, Jakabnál gitár, Simonnál klarinét. A vándorok megjelenésekor derűs klarinétszóló csendül fel, a későbbi dalok egyike, erre vonulnak át — *pantomimes mozgással — a színen, Jakab noszogat-ja a kelletlenül forgolódó Simont, kanyarognak, úton vannak. Simon az idősebb; 45 éves, szakállas, lusta*féle, *szemlélődő és fecsegő, gyanakvó, félénk, mindig rosszat sejtő, nyűgös alak. Jakab 38 éves,* játékos *kedvű, táncos mozgású, pózokban bujkáló, nőket imádó nyugtalan férfi. Jakab két hangnemben beszél a darab első részében, természetes stílusát, hangnemét gyakran cseréli gáláns és fellengzős, alkalmanként mégis költői handabandázásra: „mintha színpadon szavalna". Ebben a játékban majd társra talál Mandikóban (a pózban mondott vagy rögtönzött áriára énekelt szövegek idézőjel-ben állnak). Amikor Jakab megszólal — enyhe méltatlankodással sürgeti Simont — a klarinétszóló elúszik*

JAKAB Simon! Jössz már?! Vagy azt akarod, hogy a hátamra vegyelek `?

SIMON Sssss ! Hova rohansz?

JAKAB De Simon .. .

SIMLIN Sssss! Ne sürgess. mert nem megyek sehova. *(Leül a zsákjára) Unom* már ezt a vágtatást, Jakab — se eleje, se vége. És nincs semmi értelme.

JAKAB Vannak, akik messze földről zarándokolnak erre a vidékre, hogy láthassák nevezetességeit. Igazán örülhetnél, hagy nekünk egyszerűen útba esett.

SIMON Esett, esett ... *(Lehúzza a saruját és kirázza belőle a szemetet)* Mert neked sehol se jó, mert te szakadatlanul vágtatsz, mintha üldöznének. Mert neked mindenütt ott kell lenned és beavatkoznod mindenbe.

JAKAB (rögtönzött áriát énekel és táncol) „Mindenbe mindenütt, mindenkit mindenért: szakadatlanul!" Te meg csak ülnél, töttyednél, csak bámulnál a levegőbe!

SIMON Egyszer megelégelem a vándorlást, Jakab, és véget vetek az egésznek.

JAKAB Mifélének?

SIMON Abbahagyom.

JAKAB Mibe?

SIMON *(maga mellé húzza a földre Jakabot) Tudod,* hogy álmomban mostanában újra otthon járok? ... Délután van, sárgásszürke délután. Alacsony alma-fák között bujkálok. Rövid szőrű, fekete kutya szaglássza előttem a száraz füvet, és apró, kemény almák potyognak körülöttem ... Ez rosszat jelent.

JAKAB Ugyan, Simon !

SIMLIN Máskor meg ülök az almafák alatt, előttem rozsmező hullámzik, tengernyi rozs, és a hátam mögötti dombokon ugatnak a rókák.

JAKAB Kahognak, Simon! A róka nem ugat, hanem kahog!

SIMLIN Rozsmező rókákkal. Ez is rosszat jelent. JAKAB „Rozsmező rókákkal: akasztás vagy lábtörés; rókák almafával : talpadba szög szalad, szeretőd ki - foszt és lelép; almafák rizsmezőben: vízözön, tűzvész, kanyaró, karambol vagy más természeti csapás !"

SIMON A rozsmező mögött kopár dombok, aztán liget forrással, aztán tüskebozót, és a szemközti sűrűből kilép a szakállas isten, kezében villog a kés. Jön, hogy megnyúzza a szegény zenészt. Kilép a fekete sűrűből, mellemre bök a késével: Te vagy az! És azt mondja: Fizess! És fenni kezdi a kését a keze szárán — fizess, mert vesztettél! ... Én meg csak állok, Jakab, és várom a legrosszabbat.

JAKAB Te mindig valami rosszat vársz, mindig a legrosszabbat, ahelyett, hagy a jót keresnéd.

SIMON Miféle jót, Jakab?

JAKAB Errefelé kell lennie a Palotának is.

SIMLIN Itt? ! ... A Palota? !

JAKAB Ha volna benned érdeklődés, beléphetnénk egy percre a Palotába.

SIMON Még csak az kellene. Be a Palotába ! Be! Mindig csak: be! Tudod te egyáltalán, hogy abban a Palotában mi van? Szörnyetegek ülnek az ablakaiban, a járókelőt lesik zöld, lángoló szemek, s ha nem vigyáz, a ház ezer kapuja kitárul és bezárul mögötte: bumm!

JAKAB Túlzás és tévedés. Rémhír! Gyereket ijesztő mese.

SIMON A szörnyeteg nem mese, ezt mindenki tudja! És a Palota sötét titok : megfejthetetlen!

JAKAB Miért kellene fejteni, ha lehet benne rejteni? Ahogy a költő mondja: „Tőlem hiába vár a fránya választ, én csak surranok! Amíg a kedvem tartja, maradok, aztán: tovább!"

SIMON Add csak az ostobát, majd ráfizetsz ! Minek nekünk épület'? Itt az útszél, az erdő, a fű és a bokor — elheverni éppen megfelel.

JAKAB Feküdjek a földre, mikor ágy is van a földön? (Fölugrik és széles gesztusokkal eljátssza tervét) Ajtót keresünk és bezörgetünk: „Jó estét, bocsánat, két fáradt vándor ágyra vár! Lesz-e párna, puha paplan s miegyéb?" (Simonnak) Egy tündér vet majd ágyikót, egy hajlítható fogadósné — fogadunk?!

SIMON Én maradok.

JAKAB Én bemegyek.

SIMON Hova?

JAKAB Ahova lehet.

SIMON Csak úgy?

JAKAB Kopogtatok. Vacsorát kapok, jó szót, meleg ágyat, kerek térdet, lépesmézet, tündérálmot!

Jobb- (vagy bal-) középen, elöl egy ajtókeret ereszkedik le, ajtóval, melyen hatalmas rézkilincs ragyog

SIMON Bunkót kapsz, na rajta, menj !

JAKAB Megyek is. *(Odalép az ajtóhoz és ritmust kopog rajta)* „Szegény rongyos fáradt vándor, meleg szívű jó zenész kér engedelmet: belépni e tisztes házba szabad-e? Szabad-e, szabad-e, szabad-eeee?" Simon! Gyere már!

SIMON Rád ront majd a házőrző eb, igazoltat s falhoz állít a kapus. Fussunk innen, amíg lehet !

JAKAB „Vacsoráért muzsikálnánk, ha nem tetszik, elhallgatnánk, akad tán egy jó sarok!" *(Dörömböl az ajtón)* Megjöttek a vándorok ! *(Gitározik és énekel)*

Egy vándor jött és énekelt,
az asztal nyomban táncra kelt, a
vándor mondta: csöndesen, hogy
meg ne hallja senki sem :

Kósza lélek a nevem! Kósza
lélek vagy te is! Kósza, kérlek,
hogy segíts !

SIMON *(megakadályozza, hogy Jakab tovább játsszon és énekeljen)* Nem akarják, nem szeretnek, alszanak már — mit csinálsz?

JAKAB *(megjátszott kétségbeeséssel kiáltozik)* „Jóemberek, segítség! Az ég beborult, az éj leszállt, a sötétség lakói fölébredtek, hajamat húzzák a kísértetek, és sarkamban az ördög csatlósai rohannak, jaj nekem — jaj ! Beléphetek?"

Jakab belekapaszkodik a nagy kilincsbe és kinyitja az ajtót, amelyik fülsértő nyikorgással, recsegéssel-ropogással nyílik, mint ahogy a daru is működött. Az ajtónyílással egy ütemben megvilágosodik a belső tér, amely egy raktár és egy palota képzetét kelti. Minden elem görgőkön mozog, jobbról és balról egy bordó és egy sárga szőnyeges lépcső, mely egy-egy hátsó ajtóhoz vezet. Középen keskeny, magas lépcső, szintén ajtóban végződik. Mindez lehet a végsőkig egyszerűsített, csak mozgékony legyen és egyértelmű, hogy a daruhorgon lógó dobozhoz hasonló, előre gyártott elemekből van összerakva-szerelve az egész

SIMON (gesztikulál, suttog) Megőrültél'?

JAKAB Nyitott ajtó... Vendégváró!

SIMON Be ne lépj!

JAKAB Miért ne? Mi van abban? Nézd csak — szőnyeg.

SIMON Bordó szőnyeg ! Alvadtbordó ...

JAKAB Dehogy ! Sárga !

SIMON Jó, csak menj, én maradok!

Mindketten belépnek, óvatosan tesznek néhány lépést előre. Az ajtó az előbbi nyikorgással, de sokkal gyorsabban, félelmes döndüléssel becsapódik mögöttük

Mi volt ez?

JAKAB Mi lett volna'? Az ajtó... Becsapta a huzat. SIMON *(odaugrik az ajtóhoz, tapogatja) És a* kilincs? Jakab... A kilincs!

JAKAB Mit akarsz a kilinccsel?

SIMON Ki akarom nyitni vele az ajtót! De nem tudom, mert nincs... *(Ordít) Az* ajtón belül nincs kilincs!

JAKAB Nem azért jöttünk be, hogy máris kimenjünk!

SIMON És ha én mégis ki akarok menni, mert nekem ebből máris elég, akkor kimehetek? Igen? Kiengednek? Igen?

JAKAB Ki engedne ki? Mit dühöngsz? Nincs itt senki ... Hallóóó ! Van itt valaki?... Tessék ! Senki. SIMON Be vagyok zárva!

JAKAB Gyere, körülnézünk... Megkeressük az ágyikót!

Jakab és mögötte Simon: óvatosan lépnek néhányat be-felé. Ahogy elmozdulnak, az ajtó fölhúzódik és a játék során ott marad. A két vándor figyelmét más köti le: hangos nyikorgással kitolódik egy fiók a falból. Ijedten odafordulnak, nézik

Nézd csak ... Egy fiók.

SIMON Látom.

JAKAB Üres!

SIMON De ki nyitotta ki? Mi az értelme?

JAKAB Kinyílt és kész. Egy önműködő fiók. Nem hallottál még ilyet?

SIMON Én már sok mindent hallottam! Nagyon is sokat!

Most az előtérben fémes nyiszorgással egy-egy vállfára akasztott női és férfiruha libeg át kísértetiesen, alul a cipők lógnak. Jakab és Simon egymáshoz tapadva merednek a jelenésre, szemmel kísérik. Simon suttogva szólal *meg, mikor eltűnnek a ruhák*

Akasztott emberek!

JAKAB Dehogy... Ruhák... Üres ruhák !

SIMON És hol van belőlük a test? És kié? És ki az? Mi ez? Hol vagyunk?

JAKAB Várj, várj ! Ne kapkodj, hiszen nem történt semmi ... Utánajárunk és megtudjuk!

SIMON De én nem akarom tudni !

JAKAB Mit?

SIMON Semmit! Nem akarok tudni semmit! Az akasztottakat pedig egyáltalán nem akarom! Aludni szeretnék — kinn a zöldben...

JAKAB Hallgass már!

Jakab már azért szólt Simonra, mert most léptek koppannak valahol. Mikor Simon is meghallja, futásnak eredne, de Jakab átfogja a karjaival, és így tartja, míg a sárga szőnyeges lépcső végén levő ajtóban — ismét nyikorgás, ideges feszültség — meg nem jelenik Mandikó, a kíváncsi tündér. Nagyon szép, fiatal, törékeny hölgy, kezében ragyogó-villogó napernyő, melyet pajzs-ként emel maga elé, fölötte nézi a két vándort. Jakab eltolja magától Simont, és leplezetlen elragadtatással bámulja Mandikót

„Ó! Egy tündér... Világ szépe vagy ahhoz hasonló ! A kastély tündöklő gyönyörűsége, gyémánt-esernyőcske !"

MANDIKÓ *(összecsukja az ernyőt és hasonló stílusban válaszol)* „Köszönöm, kedves idegen... Szavaid zené-

je nem hagy hidegen, bevallom, bár túlzol némiképpen és fejet hajtani elfelejtesz!"

JAKAB „Szépséged hálójába hullva hogy is ne feledném az illem ...”

MANDIKÓ *(határozott kedvességgel vág Jakab szavába, „kilépve” az előbbi pózos hangnemből, majd ismét visszavált* ő is) Itt laktok? Remélem, nem bánjátok, hogy betértem. „Erre utaztam, s meglepett az éj.” SIMON Kit az éj, 'kit a jaj.

JAKAB „Megleptél, hol voltál, játékból hava hullottál?"

MANDIKÓ *(Jakabnak)* Látom, útra készülődtök. Éjnek éjjelén?

SIMON Jajnak hajnalán.

JAKAB „Szerelem hajnalán, éj héját fölszakító fény-ben !”

MANDIKÓ (Jakabnak) Sajnálom, hogy megzavartalak: kérlek, menjetek!

SIMON Ha volna kilincs !

JAKAB Most érkeztünk éppen ! Nem megyünk, hanem *jövünk!!*

SIMON Belül nincs kilincs !

Ismét léptek hallatszanak, Simon rémülten mutogat, mindhárman feszülten figyelnek. Csoszogó, nehézkes léptek, bútorcsuszamlás, dünnyögó beszédfoszlányok, hümmögések. Mandikó lábujjhegyen, védelmet keresve húzódik a két vándor közé. Suttognak

Halljátok?

JAKAB Jön valaki.

SIMON Valakik!

JAKAB Hallom a léptekből, hogy egy !

SIMON Akkor kivel beszélget? Az árnyékával? !

MANDIKÓ Ti nem itt laktok a Palotában'?

SIMON (hangosan szörnyülködik) Hol? Mi? Ki'? ... Mi-csoda? Mi? ... Ez'? ... Ez itt? ! ... Ez? !

JAKAB Csönd ! Közeledik!

SIMON (két kézzel rázza Jakabot) Becsaltál a Palotába!

JAKAB Pssszt!

SIMON Becsaltál !

Léptek közelről, de most már beszéd is, lassú, régies, tűnődő és hümmögő, öreges és kissé magakellető

PROFESSZOR Bizonyos értelemben, ümm, szabad kezet kell kapnom ... Fitty! ... Csak bízzák rám egészen ... Egészen, egészen, ümm! ... Tisztázzuk a feltételeket és kössünk megállapodást ! Igen, igen !

SIMON Kihez beszél? Megőrült?

MANDIKÓ Magában beszél !

Professzor belép a bordó szőnyeges lépcső ajtaján. Kopott, elegáns alak, félszárnyú köpenyben; szemüveges. kezében térkép, jegyzőfüzet, nagy tekercsbe hajtott pecsétes papír, ceruza. Kopasz feje világít, szájával szüntelenül grimaszol, akkor is, amikor nem beszél. A szövegeiben levő „ümm"-öket és „fitty"-eket a színész tetszése szerint helyettesítheti fogszívással, cuppogással vagy más neurotikus torok- vagy szájhangzattal, de olyan mértékben csak, hogy ez ne züllessze kabaré f figurává a Professzort — inkább kellemetlen erőszakosságát éreztesse

PROFESSZOR Különös, nagyon 'különös ... A berendezés bizonyára célszerű ... Érdektelen, ümm! Csak alkalom legyen ... Igen ... Megragadom és megmutatom, ümm ! Vissza kell szereznem ! Vissza ... Fitty ! .. . Vissz, ha mondom!

MANDIKÓ Bocsánat !! Mit akarsz visszaszerezni? Én szívesen segítek, ha jó ügyben jársz!

PROFESSZOR Na végre! Itt vagyok! Megérkeztem!... Ki szólít e különös palotában?

MANDIKÓ Én! Mandikó!

JAKAB (Simonhoz) Mandikó! És tündér ! Láthatod, hogy tündér !

SIMON Becsaltál !

PROFESSZOR Tündér ... Vagy úgy ! Ümm ... Egy tündér ... A káprázat játszadoz újfent vélem, fitty ! Az érzékek bazárja, az öntudatlan misztifikáció, no jól van...

MANDIKÓ Nem játszadoz és nem káprázat - én igazi vagyok! És itt vannak a ... a barátaim is !

JAKAB Simon és Jakab !

PROFESSZOR No lám! Csakugyan? ... Én a Professzor *vagyok ! Ti hívtatok tehát?*

MANDIKÓ Dehogy! Mi csak afféle hívatlan vendégek vagyunk, a véletlen hozott ide és ... a kíváncsiság ! *JAKAB A remény!*

PROFESSZOR Vagy úgy? Ümm! Tehát kutattok ti is? Igen? Vizsgáljátok a tényeket?! Fitty!

JAKAB *(átkarolja Mandikó vállát) „Részemről a lé*nyeket, hogy megragadjam a lényeget! Karom kinyújtom, átfogom, süketen éltem és vakon, homályba fúlva, itt leltem csak az igaz útra — láthatod!"

MANDIKÓ *(eltolja Jakab karját)* Éppen olyan látogatók vagyunk, mint te!

PROFESSZOR Éppen olyanok?!

MANDIKÓ Csak annyiban, természetesen, hogy idegen-ként tapogatózunk a palotában ... (Újra eltolja *Jakab* karját, *akinek minduntalan Mandikóra téved a keze)* A tudományunk — bizonyára — semmiség a tiédhez képest, Professzor, de szívesen segítünk bárkinek, aki rászorul.

SIMON Még egy háborodott !

PROFESSZOR Én nem tapogatódzom, hanem kutatok! Fitty! Téglára téglát helyezek, és figyelem, ahogy illeszkednek a részletek! ... Engem hívták, írásban kér*tek (mutatja a pecsétes tekercset), iben!* Levélben! Lehetőséget ajánlották, ümm, távlatot ígértek, kibontakozást, stb. igen, ümm, no mindegy, fitty! Ti mit kerestek itt'?

SIMON Ez az, hogy mit keresünk mi *itt ... Ez az!* JAKAB Tudod, mi csak úgy nézelődünk, aztán majd meglátjuk, hogy mi lesz!

SIMON Én már látom, előre látom !

MANDIKÓ Kíváncsiskodunk! Beleütjük mindenbe az orrunkat. Én úgy érzem ... nekem azt súgja ez az éjszaka, hogy szükség van itt rám ... hogy vár valaki!

SIMON Meg kell a szívnek szakadni!

PROFESSSZOR Ümm, tehát ... közönséges turisták vagy-tok, ümm? Semmi közötök *tehát se a* tudományhoz, se a Palotához, fitty? Semmi hipotézis, igen ? Semmi elv, igen? Se mellette, se ellene? Igen? Ümm-ümm!

SIMON Éhes vagyok és álmos. Van ebben a palotában hálószoba? És konyha?

PROFESSZOR A konyha nem tartozik kutatási területemhez!

MANDIKÓ És a Szörnyeteg? Hallottál már róla? Vagy *ő hívott talán?*

JAKAB Van valami hipotézised?

MANDIKÓ Azt mesélik, hogy a toronyban él, és ő a Palota ura!

SIMON *Art* mondják, rettenetes alak!

MANDIKÓ Azt mesélik rengeteg áldozatát a padlásra zárta ... Én fölmennék, és kiszabadítanám a foglyokat, mert én tudok segíteni !

PROFESSZOR A tetőszerkezet sem érdekel, és a babonákat megvetem, fitty! Én az alapokat kutatom, és új érveket keresek, új bizonyítékokat az igazsághoz! Ezért hívtak, ümm, és nem holmi szörnyeteg, hanem a Palota ura, az illetékes, igen ! Megsúgom : ma éjjel átlépem a mélység küszöbét, és visszaszerzem a régi dicsőséget és bizonyságot, igen .. .

MANDIKÓ Óóóó! Arra kíváncsi lennék! Veled mehetek?

PROFESSZOR Fitty! ... Szépség és igazság, ifjú hölgy, régi szövetségesek, igen, fitty! És kíváncsiságod, be-vallom, ümm, bevallom, tűzbe hoz .. .

JAKAB Társulhatnánk mi is?

SIMON Muszáj ?

JAKAB Legalább történik valami!

SIMON Mert mindig kell történnie valaminek, mindig!

Csiklandós, visszhangos női nevetés a bal felső sarokból

MENYÉTASSZONY Hihihihihi-hahahahaha ! Hihi-haha !

Válaszként a jobb alsó sarokból gonoszkodó, izgatott fér-fisuttogás

MENYÉTEMBER Kerülj csak elébe! Elébe, elébe! Kapd el a rusnyát! Teperd le a bestét! Vess neki gáncsot!

Női nevetés a jobb felső sarokból

MENYÉTASSZONY Hihihihihi-hahahaha-huhuhuhu-hühühühü!

Válaszsuttogás a bal alsó sarokból

MENYÉTEMBER Kerülj csak elébe! Szorítsd a szegély-re ! Tiéd lesz estére ! Harapd el a torkát !

Jakab, Simon, Mandikó és a Professzor mintha bábuk lennének: egyszerre kapják fejüket balra föl, jobbra le, jobbra föl, balra le. A helyzet nevetséges és félelmetes

JAKAB Van itt valaki'?

PROFESSZOR Halló, kérem, halló ! Ümmm ...Megérkeztem! Itt vagyok! A Professzor vagyok, *fitty!* Válaszoljatok! Ki beszél?

Férfi-női suttogás egyszerre a bal-jobb alsó sarokból, vészjóslóan, tagoltan, tárgyilagosan

MENYÉTE. ÉS MENYÉTA. A ház beszél. A folyosók, a szobák. A pince és a padlás. A falak. A lépcsők. Ab-lakok, ajtók, repedések. A réééések.

JAKAB Barátaim ! A ház beszél ! Az éjszaka nyilatkozik, hiszitek? Professzor, megfejtheted az alapok titkait!

Kárörvendő nevetés a fölső sarkokból

MENYÉTE. ÉS MENYÉTA. Bruhahahahia-hühühü-hahaha!

SIMON A Szörnyeteg! Végünk van!

JAKAB Nyugalom!

MANDIKÓ Kérdezzünk tőle valamit! Professzor! Kérdezz a Palotától ! Téged hívott, neked biztosan válaszol!

PROFESSZOR Elhagyott az értelem? Egy épület nem beszélhet! Nem kérdez, nem hív és nem válaszol ! JAKAB Tisztelt Palota! Íme, előtted állunk...

MANDIKÓ *(oldalba böki Jakabot és úgy súgja)* Benned állunk...

JAKAB Vagyis itt állunk benned... és .. .

Dühös, állati morgás, kaparászás, torokköszörülés hal-latszik, majd féktelen indulattal, de még mindig kissé suttogva szól a szöveg

MENYÉTE. ÉS MENYÉTA. Széttépem, cafatokra tépem, megnyúzom és kifordítom, fölakasztom, széttépem ! Széttépem !

MENYÉTASSZONY (suttogásból *hangos beszédbe megy* át) Elnyelem, elnyelem ... elnyelem, elnyelem !

SIMON Mit mondtam? Fölakaszt, kifordít, elnyel a Szörnyeteg!

PROFESSZOR Fitty ! Szörnyeteg... ! És beszél ! — Mekkora sötétség !

SIMON Hát ez beszél! Nem hallod? Fölakaszt, meg-nyúz és kifordít!

MANDIKÓ A ház beszél. A kövek !

JAKAB A falak. A rések !

SIMON A szenvedések, :a rémtettek, a szőrök és a bőrök, a vér meg az átok ! Meneküljünk már, mire vár-tok?!

PROFESSZOR Kérlek, kérlek! Szólhatok végre én is?! Sem a ház, sem a „Szörnyeteg" nem beszélhet, ez egy!

MENYÉTEMBER Tizenkettő egy tucat, öreg. kakas védd magad!

PROFESSZOR Tessék,? !

MENYÉTASSZONY Nyalod a kesét, húzod a farkát, töltöd a hurkát!

PROFESSZOR *(tárgyilagosan)* Valami tréfa lesz, más nem lehet, rossz, léha, trükk! (Kiált) — Talán szemtől szembe tessék! Fitty! Én a Professzor vagyok! Hahó! Megérkeztem! Nem válaszolunk?... Umm... *(Társaihoz)* Ugyanis két hang szólt, ez tény, ümm, ezt el-fogadom... Két hang! Igen ! Egy női és egy férfi !

MANDIKÓ Talán próbára akarnak tenni bennünket... Vagy mókáznak velünk ...

SIMON Csuda móka, mondhatom, úgy megnevettet, reszketek ... Törjünk ki az ajtón át, és ördög vigyen rémet, házat, bújócskát!

JAKAB (kiált) Lássunk végre, bújjatok ki, merre vagy-tok? ! Hangotokhoz hol a test?

SIMON És ha szellemek? Két elárvult szellem... Mit elárvult? Elátkozott!

MANDIKÓ Talán elátkozott királyfi ! Én akkor ...

PROFESSZOR (atyáskodva megfogja Mandikó kezét) Gyermekem, ümm ... nem a mesében vagyunk. (Si*monnak) A szellem nem beszél,* barátom. Fogd fel már végre értelemmel — ezek tények!

SIMON És a kilincs? Hogy belül nincs kilincs? Az is tény! Nem látod, hogy nincs?

Professzor eltolja Simont, leinti, és vizsgálódni kezd körbe-körbe

JAKAB Ne heveskedj, Simon! Ami nincs, az nem lát-ható! Vagy ahogy a költő mondja: „Ha egyszer nincs, ne törődj vele ! A nincsnek semmi a neve, és a sem-mi nem a te hazád. Még itt vagyunk, és nem odaát !"

MANDIKÓ Keressük meg a hangokat ! Lehet, hogy se-gíthetünk nekik ! Lehet, hogy a szabadításra várnak .. .

JAKAB Okos beszéd ! „A hangokhoz keressünk testeket! A sárga szőnyeg majd elvezet, a sárga szín, tündérem, az arany nap édes ragyogása beborít !"

Professzor jegyzetel, vizsgálódik. Mandikó és Jakab el-indulnak a sárga szőnyegen, az üres fiókkal játszanak, betolják, visszaugrik. Mandikó nevet. Simon behúzódik egy szögletbe

SIMON Arany nap — mikor tökfekete az éjszaka... *(Dünnyög) De hogy* borítanád, azt meghiszem. (Ki-*göngyöli hálózsákját) ...Egy* ámokfutó; de elhagyom, el én... Egy szoknya bolondja, egy rajongó ripacs, egy süket fajdkakas... *(Jakabnak)* Menjetek csak! Én lefekszem, alszom, itt sem vagyok. Rám ne számítsatok.

Simon bebújik a zsákjába, alszik, Professzor torkot köszörül és odalépdel Jakabhoz, Mandikóhoz

MANDIKÓ Találtál valamit, Professzor? Segíthetünk?

PROFESSZOR Umm ! Szerencsémnek tartom, ha társaimmá szegődtök. Személyetekben .a tettvágy és a szépség lesz támaszom ... Umm! Engem. meghívtak ide, várnak itt, hogy úgy mondjam, számítanak rám, és én szólhatok az érdeketekben ... Érdek ... no, igen, ümm...

JAKAB Professzor vagy te nélkülünk is, de mi a kezedre játszunk készségesen, hogy meghívóidra rátalálj ... Előőrseid leszünk, nos!? Mozgékony próbálkozók, ha tetszik... Eleven csalétek ! Gyere, Mandikó!

Jakab és Mandikó menne, de a Professzor visszahúzza a tündért

PROFESSZOR Menj, ifjú vállalkozó, fitty! keress kalandot! És te, kíváncsi szépség, ümm, a józan értelem körébe telepedj, biztatóm legyél, asszisztensem talán ... ümm ... Lelkesítsd át a halott tényeket! Igen, ümm...

JAKAB Nem teheti, Professzor, hidd el, az ő dolga más. Elunná melletted magát, és ő, ugyebár ő nem is kapott meghívót...

PROFESSZOR Ha föltérképezem a működés lényegét, ha tudásomat itt latba vethetem, ümm: lesz izgalomban része bőven !

JAKAB Föltérképezel? Kinek a megbízásából? És mi-féle tudomány a tied? Geológus vagy talán? Csilla-

gász? És mi ez a levél? Ki vagy, mi vagy hát, Professzor, végül is?

PROFESSZOR Hasztalan gyanúsítgatsz, ifjú ember, ümm! Én az igazságot szolgálom, fitty! Más hatalmat nem ismerek!

JAKAB Akkor igazán boldog lehetsz. Mandikónak ehhez fölösleges asszisztálnia.

MANDIKÓ Várnak rám, Professzor, ez az én igazságom. Érzem, hogy teljesítenem kell a feladatomat!

JAKAB Ne mondd feladatnak, mondd, ahogy a költő: „Szerelem: fű a tengeren, tengernyi fű, tajtékos mező — mezítláb járjuk, édesem!"

PROFESSZOR Misztifikáció! Mindenütt csak misztifikáció! Fitty! Nem kényszerítelek... Magam erre indulok, hogy meghívóimra rátaláljak! Kérlek — ümm, jelezzetek, ha észlelnétek bármi jelt!

MANDIKÓ Kiáltunk egymásnak vagy bármi módon jelt adunk... Nem lehet olyan nagy ez a palota, hogy egymást meg ne hallanánk!

PROFESSZOR Sok szerencsét... vagy mit is beszélek, ümm...

JAKAB *(kitolja maga előtt Mandikót a sárga szőnyeges ajtón és visszaszól)* Még hogy szerencse! „Mester, a szerencse oly malac..."

MANDIKÓ *(távolabbról)* Jakaaab!

JAKAB Jövök, tündérem! Röpülök! *(Eltűnik az ajtóban)*

PROFESSZOR Ümm... Csak higgadtan. Rám itt szükség van, igen... A cél világos. Fitty! Eszközeim megvannak. Elemzőkészség és alkotóerő. No igen, fitty! No mindegy... Vagyok aki vagyok. *(Vizsgálódva, dünnyögve, hümmögve kihátrál)*

A Professzor még el sem tűnt s már fölhangzik az iszonyú csikorgás, lánccsörgés, és kétoldalon a mélyből lassan fölemelkednek: Menyétember és Menyétasszony. Fekete ruhájukon logikátlan formájú és elhelyezésű bordó díszítések. Arcuk, kezük vakítóan fehérre meszelt, a fej maszkkal torzított, a száj és a körmök égővörösek; Menyétembert már láttuk. Menyétasszony szemrései keskenyek, feszes, helyenként fölhasított, foltokban kitépett ruhában van, jól látszik a fehérre meszelt bőr. Menyétembernél széles húsvágó bárd, Menyétasszonynál hosszú disznóölő kés. Kortalan, duzzadó erőben levő figurák — félelmes lassúsággal és merevséggel emelkednek ki a mélyből. Amikor teljes nagyságukban láthatóak, lassan elindulnak a nézőtér felé, és látszólag egymástól függetlenül, ünnepélyes merevséggel szólnak — nem a nézőkhöz, hanem a „semmibe", de valójában egymásnak, egy ritmusra. Monoton, fenyegető zenekíséret

MENYÉTEMBER Megvan a tudós.
MENYÉTASSZONY Megvan a tündér.
MENYÉTEMBER Beugrott a bolond.
MENYÉTASSZONY Beszélt az írás.
MENYÉTEMBER Súlyos, öreg tudós.
MENYÉTASSZONY Jó lesz, ez jó lesz.
MENYÉTEMBER A tudós majd utolsónak marad.
MENYÉTASSZONY A tündér, a tündér.
MENYÉTEMBER Komoly, ez most komoly.
MENYÉTASSZONY Bamba. Puha. Meleg.
MENYÉTEMBER Van véleménye.
MENYÉTASSZONY Jó fogás.
MENYÉTEMBER A másik se rossz.
MENYÉTASSZONY Egy világutazó.
MENYÉTEMBER A nő is elkapható.
MENYÉTASSZONY Egy tréfamester.
MENYÉTEMBER A tündér se rossz.
MENYÉTASSZONY Négyet egyszerre. Szüret!
MENYÉTEMBER Kifizetődik, most kifizetődik!
MENYÉTASSZONY Sikerülnie kell ma éjszaka.
MENYÉTEMBER Nem dolgoztunk hiába.
MENYÉTASSZONY Elnyelem, el én.
MENYÉTEMBER Akár a tudós, akár a tündér.
MENYÉTASSZONY A tohonya is jó. Szüret!
MENYÉTEMBER Könnyű lesz, most könnyű lesz.
MENYÉTASSZONY Alszik, az lesz a jó.
MENYÉTEMBER Azt mondom, siker.
MENYÉTASSZONY Siker!

Menyétember és Menyétasszony most egymás felé fordulnak, és a merev tartást, ünnepélyes hangvételt fölváltja természetes ocsmányságuk. Gyors, gyakorlott mozdulatokkal tönkszerű asztalt és két ülőkét gurítanak elő, belevágják a bárdot és a kést, csatos üveget és bádogpoharat csapnak az asztalra, szürcsölve iszogatnak, terpeszkednek és könyökölnek: túlmozogják a jelenetet, az előbbi ünnepélyes merevséget ellenpontozzák. Beszédük időnként állati vakogáshoz hasonlít, a játék ritmusa gyors, szinte kapkodó, a jelenet pantomimszerű

MENYÉTASSZONY Jól megnézted mind a négyet?
MENYÉTEMBER Kussolj! Megmondtam: *előtte*, kussolj!
MENYÉTASSZONY Ehhh! Szétszéledtek!
MENYÉTEMBER Visszajöhetnek!
MENYÉTASSZONY Akkor most kapjuk el őket. Nem mindegy?
MENYÉTEMBER Kuss!
MENYÉTASSZONY Ripsz, ropsz, csusz!
MENYÉTEMBER Nem kockáztatok!
MENYÉTASSZONY Négyen vannak!
MENYÉTEMBER Azért! Mind a négy kell!
MENYÉTASSZONY Kettő!
MENYÉTEMBER Mi?
MENYÉTASSZONY Kettő!
MENYÉTEMBER Mi kettő?
MENYÉTASSZONY Hogy kettő az enyém, csimbókos!
MENYÉTEMBER Tyúkvér, lúdvér!
MENYÉTASSZONY Kettő!
MENYÉTEMBER Nekem a tudós! Én hívtam!
MENYÉTASSZONY Nekem a tündér, én kapjam!
MENYÉTEMBER Kussolj! Én vagyok az ember!
MENYÉTASSZONY Menyét vagy és az is maradsz!
MENYÉTEMBER Enyém a tudós, enyém a tündér, és leszek valakivé!
MENYÉTASSZONY Nem leszel!
MENYÉTEMBER Kuss!
MENYÉTASSZONY Eddig se lettél!

Csönd, az osztozkodásnak vége, a menyétek maguk elé bámulnak, aztán az asszony odahúzza székét Menyétember mellé és bizalmaskodó hangon szól, tapad a párjához. Menyétember elhúzódó, gondterhelt. A játék most lassú és fojtott

MENYÉTASSZONY És mi lenne, ha... És ha többet nem próbálkoznánk? Ha nem törekednénk?
MENYÉTEMBER Próbálni kell. Azért hívtam ide a tudóst. Próbálni! Egyszer csak sikerül.
MENYÉTASSZONY Elüldöznénk, aki erre téved, elrémítenénk, ehhez értünk igazán. Visszahőkölnének az utasok, és mi csak élnénk... Itt minden olyan jó. Minden járatot ismerünk, minden csapóajtót, lyukat, repedést, csapdát. Csukott szemmel is eltalálnánk! Erre lejt, arra emelkedik, itt robban, ott szakad. Megy minden magától, csak meg kell tartani. Otthon vagyunk.
MENYÉTEMBER Nem akarok örökké menyétember maradni.
MENYÉTASSZONY Miért? Ki akarsz lenni?
MENYÉTEMBER Meg tudnám fojtani valamennyit!
MENYÉTASSZONY Hát fojtsd! Fojtsd, fojtsd, fojtsd!
MENYÉTEMBER Tudós akarok lenni! Vagy tündér! Vagy zenész! Csavargó! Akárki!
MENYÉTASSZONY Egy menyétember nem lehet tündér. Még ha én...!
MENYÉTEMBER Tyúkvér, lúdvér!
MENYÉTASSZONY Én, én, én! Miért? Elfognám azt a viccelőt!
MENYÉTEMBER Elfognád... Te!
MENYÉTASSZONY Én, én! Miért? Elcsábítanám. Tündér lennék és magamba bolondítanám. *(Ordít)* Gyere ide, gyere, Jakab — magamba!
MENYÉTEMBER *(szimatol)* Kussolj! Valaki közeledik! *(Fölkapja a bárdot, szimatol)* Mondtam, hogy kussolj!
MENYÉTASSZONY *(szimatol és fölkapja a kést)* Elkapjuk!

Hérics kisasszony érkezik: ízléstelenül öltözködő, tolakodóan viszketeg, kalapos nőszemély. Ő a rettenetes turista, aki mindent megnéz, de semmit nem lát, minden-

ről tud, de semmit sem ért. Hangoskodva tör be — esetleg az újra leeresztett, nagykilincses kapun —, nyakában fényképezőgép, feje természetellenesen nagy bábmaszk, körkörös szemek, nagy, vékony száj. Hangja éneklő, beszéde gépies, idétlenül fölgyorsul és lelassul, némelykor kettőzi a mássalhangzókat, sikkantgat és mutogat

HÉRICS Jéé! Áááá! Milyen érdekes! Nahát!... Két egyforma! És mégsem egyforma — jéé! De érdekes! Jó napot! Kihez van szerencsém? Önök itt az iddegenvezetők? Nagyon örülök! Nagyon de nagyon! Végre nem kell egyedül kóborolnom, végre! *(Felvételt készít a szobáról: vaku villan)* Az útikönyvemben sehhol sem találom ezt a hellyet, egyszerűenn nem tudom, hogy hol vagyok... Jéé! Áhhhh! *(Lefényképezi a közönséget: villan a vaku)* Pedig ugyebár vagyok valahol, hiszen ennek a hellynek valaminek kell lennie, csak híres helly lehet, egy híres és nevezettes valami... amit le kell fényképeznem... *(Menyétemberhez)* Szabad? *(Lefényképezi: vaku villan)* Kösszönöm! *(Menyétasszonyhoz)* Szabad? *(Lefényképezi: vaku villan)* Kösszönöm!

Menyétember és Menyétasszony lassan magukhoz térnek, és némileg alkalmazkodva Hérics stílusához és ritmusához, a hirdetések és reklámszövegek modorában, a késsel és a bárddal fenyegetve, válaszolnak — kísérőzene

MENYÉTEMBER Itt fényképezni tilos!
MENYÉTASSZONY Látogatókat nem fogadunk!
MENYÉTEMBER A kutya harap!
MENYÉTASSZONY Leltár miatt zárva!
MENYÉTEMBER Elfogyott!
MENYÉTASSZONY Vége!
MENYÉTEMBER Nincs és nincs és nincs!
MENYÉTASSZONY Tilos! *(Belevágja a kést az asztalba)*
MENYÉTEMBER Vissza! *(Belevágja a bárdot az asztalba)*
HÉRICS De kérem, kérem... én kikérrem magamnak ezt a hangot, én Hérics kisasszony vagyok, Hérics! És látni akkarom, és... Óóóó! Áááá! Természetesen hálás vagyok, hálás, és minden fáradságot megfizetek, és nekem semmi sem drága, hallja, drága, héé! Mozduljon már, ne várakoztasson, nem látja, millyen izgatott vagyok, óóóó!
MENYÉTEMBER Na most már elég, Kákics...

Hérics hritelen belekarol Menyétemberbe, és gyors tempóban, mintegy mondókája ritmusára lépked vele körbe

HÉRICS Hérics, kedves kallapos úr, Hérics, úgy mint, Hé-riccs! És kisasszony, kedves idegenvezetőm, kisasszony, de magának megengedem, hogy egyszerűen csak Héricskének szólítson, ha mesél nekemm és jó lesz hozzám, kedves kallapos úr...

Menyétember kiszakítja magát és visszaáll Menyétasszony mellé, félelmes pózba merevednek

MENYÉTEMBER Nem mesélek, Kákics, nem vagyok idegenvezető, a turistákat meg ki nem állom!
HÉRICS Jéé! Igazáááán? Naháát! De édes-kedves kallapos úr...
MENYÉTEMBER Nem vagyok édes-kedves kalapos úr! Menyétember vagyok!
MENYÉTASSZONY Én pedig Menyétasszony! És az ilyen félnótás nőszemélyeknek egykettőre elállom az útját!
HÉRICS Útonállók vagytok?!... Esküsszöm, a fél világot bejártam, de illyen élményben még nem volt részem soha... Útonállók, gengszterek, terroristák, juj, de izgalmass, most mi lesz? Benn van ez a programban? Váltságdíjat kértek? Meggerőszakoltok?
MENYÉTEMBER Tyúkvér, lúdvér!
MENYÉTASSZONY Szabaduljunk már tőle!
MENYÉTEMBER Világraszóló élményben lesz részed, Kákics!
HÉRICS Hérics!
MENYÉTEMBER A név nem számít, a név cserélhető, de az élmény: maradandó! *(Kinyit a falban egy eddig láthatatlan ajtót)*
MENYÉTASSZONY Az élmény: örökös!
HÉRICS Jaj, de izgalmas! Ez ajtó? Elragadó! Titkos ajtó, ugye, kedves kallapos úr?... Jujj, de sötét van mögötte, mi van ott mögötte?
MENYÉTASSZONY Az élmény! Te idétlen! *(Menyétemberhez)* Taszítsd be már!

Menyétember betaszítja Hérics kisasszonyt, rázárja az ajtót és nekidönti hátát. Hérics hangja a hangszóróból

HÉRICS Jaaaaj! Mi ez? Zuhanoooook! Segítséééég! Nyissák ki! Mi ez? Hol vagyooook? Nem látok! Mi ez? Hol vagyooo...

Mély döndülés szakítja meg Hérics hangját, csönd. Menyétember összeüti a tenyerét és megrázza, mintha földes lenne, aztán a zárt ajtóhoz hajol és utánaszól Héricsnek

MENYÉTEMBER Az élmééény! Ott az élmééény!
MENYÉTASSZONY Jól van! Kezdhetjük?
MENYÉTEMBER Ne siettess! Előkészítem a ketreceket. A kapura nézz!
MENYÉTASSZONY Szorítsd a bandát!

Menyétember int, és fülsértő nyikorgás kíséretében lesüllyed. Menyétasszony nézi, és egy megvető gesztussal jelzi, hogy örül a távozásának. Fölragadja az asztalról a kést, és az alvó Simonhoz lopakodik. Föléje hajol, nézi, kezében a hosszú kés. Bármire gondolhatunk. Menyétasszony fölemeli a kést, nézi, tanácstalanul leengedi, aztán az asztalhoz surran, nagy erővel belevágja és visszalopakodik Simonhoz. Megtörli a száját ruhája ujjával, és lábát óvatosan ráteszi Simon hasára, fölébreszti. A férfi riadtan és méltatlankodva ül föl, Menyétasszony csábító pózban áll, lábát otthagyja, lassan, jelentőségteljesen beszél, bujkáló kis nevetésekkel a hangjában

SIMON Mi az? Ki az? Mit akar?
MENYÉTASSZONY Aludtál? Álmodtál?... Megijesztettelek?
SIMON Ráléptél a hasamra!
MENYÉTASSZONY Hasadra léptem?
SIMON Rajta állsz!
MENYÉTASSZONY *(lassan, kacéran leveszi a lábát)* Ki hinné, hogy a hasadra ennyire kényes vagy, Tohonya!

Simon kikászálódik a hálózsákból

SIMON Kényes vagyok — na és? A nevem pedig Simon. Hány óra? És hol vannak a többiek?... Gyere csak ide! *(Titkolózva inti magához Menyétasszonyt, aki hozzásimul, Simon eltolja)* Mondd csak... te... itt laksz a Palotában?
MENYÉTASSZONY Itt, itt, éppen itt, a kellős közepén.
SIMON Mi is a neved?
MENYÉTASSZONY Hérics!
SIMON Hérics?... Hérics, Hérics... *(Most kapcsol)* Tündér vagy te is, mint Mandikó?
MENYÉTASSZONY Hérics vagyok, kis Tohonya — Héricss!
SIMON Hallgass ide! Igaz, hogy itt egy szörnyeteg uralkodik?
MENYÉTASSZONY Ki más? A Palotában vagy, Álomszuszék úr! *(Nevet)*
SIMON Simon a nevem!
MENYÉTASSZONY Simon! *(Nevet)* Simon!
SIMON Nem szeretem az idétlenül vihogókat, a bájosan kíváncsiakat, a kelekótya kalandorokat és a lihegő utasokat!
MENYÉTASSZONY Te is utas vagy, Simon!
SIMON Elég baj az nekem. Ha tudnád, mit álmodtam! ... Te! Nézz rám! És válaszolj nekem őszintén! Olyan vagyok én, hogy „gyerünk, gyerünk"? Ha nappal, ha éjszaka, csak „hajrá"?

MENYÉTASSZONY Éjszaka van.
SIMON Ez az, éppen ez az, hogy éjszaka van. Áhhh! *(Legyint)* Amikor elindultam hajnalodott. Klarinéthangon szóltak a fák, és gyöngyszürke szalag volt az út. *(Előszedi és összerakja a klarinétot)* Fiatal voltam, Hérics, nagyotakaró. *(Játszani kezdi a Kósza lélek dal refrénjét — egy-egy taktust csak a mondatok, szavak között)* Jakab, a barátom, még gyerek. *(Klarinét)* Nekivágtunk. Föl, föl... *(Klarinét)* Bele meg át! *(Klarinét)* Bele meg át! *(Klarinét)* Ellene! *(Klarinét)* Üvöltésünktől *(klarinét)* megrázkódtak *(klarinét)* a csillagok *(klarinét)* és mi újra: *(klarinét)* Bele meg át! *(Klarinét)* A közepébe! *(Klarinét)* És hova jutottunk? Ide! Az éjnek éjébe. A csapdapalotába. Be a szörnyű házba. Be! Egy repülőhangár és egy disznóól belsejébe! *(Klarinét — több taktus)* Te Hérics! Te! Van itt... van itt egy másik... kijárat?
MENYÉTASSZONY Megszöknél, Tohonya úr? Hova? *(Nevet)*
SIMON Mit vihogsz? És miért meszelted magad ilyen fehérre? És miért jársz feketében?
MENYÉTASSZONY Ilyen vagyok. Nem tetszem neked? Meg akarsz szökni tőlem? Itt alszol nálam, aztán megszöknél? Tyű a tyű a tyű!
SIMON Megszökni? — Hát igen... De nem tőled, hanem a Palotától. Mindentől, Hérics... Szomjas vagyok!

Simon nehézkesen az asztalhoz csoszog, hogy igyon, Menyétasszony settenkedve követi

MENYÉTASSZONY A Palotából nincs kiút, szívem. Nekem hihetsz, én ismerem. A működés itt tökéletes, babám. Akarsz, nem akarsz, egyre megy: a szerkezet ketyeg. Megnyílik a föld alattad, elnyel a falra festett minta és a reteszek, zárak, csapdák, ketrecek...
SIMON Pfuj, mi ez, mi volt itt? Disznóólés? Mi ez a kés? Mészárszék ez vagy palota?... A Szörnyeteg?
MENYÉTASSZONY Ne törődj vele, egyél és igyál, és mesélj, hogy ki vagy, mi vagy, honnan jössz, hová mész... vagyis mennél, ha mehetnél.
SIMON Megyek is. Kitöröm a kaput és visszatérek. Hazamegyek, lehúzom a rolót. *(Iszik a csatos üvegből)* Pfuj, micsoda lőre! Édes és büdös, mi ez?!
MENYÉTASSZONY Tyúkvér, lúdvér, borzadály! *(Nevet)*
SIMON *(megrázza Menyétasszonyt)* Vihogj csak, vihogj, éjnek kimeszelt virága, vihogj — de egy kulcsot adj nekem. Kulcsot!

A háttérben megjelenik Menyétember karja, leemel egy képet a falról és tartja a levegőben

MENYÉTASSZONY Én vagyok a kulcs, Simon. Velem nyílik a zár.
SIMON Jó, jó, csak siess!
MENYÉTASSZONY Siettetsz, aranyom? Sürget a dolog? Nem jó... Nem szeretem. Ne kapkodj — lassan. Én majd kitanítalak. Te kapható vagy, ugye? Hová vágtatsz? Nem tudod, hogy mit jelent a zár?
SIMON Ha elviszlek magammal... Mit kezdenél te velem?! S én veled?!
MENYÉTASSZONY Szedd össze magad, tunyaság, én majd fölkarollak, de tétlen te sem lehetsz. Ha kiszabadítalak, én is veled megyek!
SIMON Elég ebből, elég... Én Jakabbal vagyok. Ketten járjuk a világot, kettesben vagyunk: Jakab és Simon! Érted? Két barát!
MENYÉTASSZONY Mostantól majd Hérics és Simon lesz két fél, egy egész. Ez az éjszaka majd összehoz és elválaszt, babám.
SIMON Ne babázz, loncsos nőszemély. Hallgass!... És csináld.
MENYÉTASSZONY A lelked rá, hogy megegyeztünk. Enyém vagy, Simon.
SIMON Ocsmány fajzat vagy, annyi szent, de Jakab már... Te! Hol lehet Jakab?! ...Le is lépett talán a szédült tündérpecér, és én nem ettem meszet!
MENYÉTASSZONY Tüzelj csak, tapló!
SIMON Bajba sodor, mindig baj lesz, mindenből baj lesz, beleránt — egyszer ki kell szállnom ebből.
MENYÉTASSZONY Ki, Simon! Úgy, Simon!
SIMON Neki is jobb lesz, ha elhagyom, csak lógok a nyakán... Jobb lesz, ha elhagyom, érzem, el kell hagynom őt — a barátja vagyok, meg kell tennem!
MENYÉTASSZONY Tedd meg, tedd és tedd!
SIMON Siessünk, kulcsos nember, gyere, ha kell, hát megkóstollak... *(Menyétasszony lábbal átkulcsolja Simont, nyakába akaszkodik, összetapadnak)* Pfuj, de ragadsz... pfuj... Na jó... Elég!
MENYÉTASSZONY Nem elég! A szabadsághoz ennyi még kevés, mert nekem...

Menyétember most elengedi a képet, a kép lezuhan, csörömpölve összetörik, Menyétember eltűnik. Simon és Menyétasszony szétrebbennek, Simon ijedt, a másik dühösen szimatol körbe

SIMON Mi volt ez?... Egy kép! Leszakadt egy kép! Ez rosszat jelent!
MENYÉTASSZONY Kuss!
SIMON De miért, de...
MENYÉTASSZONY Kuss! Maradj! Várj!

Menyétasszony kisurran oldalt, Simon pár lépést tesz utána, és rémülten, szánalmas pánikban üvölt

SIMON Hérics! Ne menj el, Hérics! Ne hagyj magamra! Ne hagyj itt! Hérics!

Ellenkező oldalról, mint amerre eltűnt Menyétasszony, Simon háta mögött deformált fejjel, tépetten belejt az igazi Hérics

HÉRICS Itt vagyoooook!

Simon rémülten megpördül, felkiált és hátrál, mintha kísértetet látna, Hérics megy utána, a szöveg ritmusához igazodik mozgásuk

SIMON Nem!... Mit akarsz?!
HÉRICS Én mit akarok? Te mit akarsz?
SIMON Én? Tőled? Mit akarjak én tőled?
HÉRICS Én tudjam?
SIMON És én? Én honnan tudjam?
HÉRICS Onnan, hogy hívtál!
SIMON Én?
HÉRICS Te!
SIMON Téged?
HÉRICS Nem is én téged!
SIMON Én nem hívtalak!
HÉRICS Nem?
SIMON Nem!
HÉRICS Hanem?
SIMON Én azt kiáltottam *(kiált)*: Hérics!
HÉRICS *(kiált)* Itt vagyoook!
SIMON Te?
HÉRICS Én!

Megállnak a menyétek asztalánál, egymással szemben, Simon lassan megnyugszik

SIMON Kicsit megváltoztál...
HÉRICS Meglehet. Régen találkoztunk bizonyára. Hol is? Mikor is?
SIMON Régen... Hogyne! Elég régen...
HÉRICS Talán egy társasutazáson, nem?... Igen? Nem? Igen? Talán Afrikában?!
SIMON No nem éppen!
HÉRICS Amerikában?
SIMON Jég, jég!
HÉRICS Akkor Japán! Igen? Nem? Igen?
SIMON *(dühösen az asztalra csap)* Itt találkoztunk — egy perce sincs! Kegyed akkor fekete ruhát hordott és meszelt, fehér bőrt, és kulcsnak ígérte magát!
HÉRICS Fekete ruha, fehér bőr?! Az a Menyétasszony volt! Őt ismerem! Egy útonálló menyétasszony! Hol van? Azonnal jöjjön ide!
SIMON Menyétasszony? Héricsnek mondta magát!

HÉRICS Felháborító pimaszság! Tiltakozom! Felháborító! Velem így nem lehet bánni a pénzemért! Hol vagyunk? Mi ez? Én Hérics kisasszony vagyok!

SIMON Hérics — vagy menyét!

HÉRICS Menyét? Én? Ó, de muris egy pasas! Mi a neved?

SIMON *(nem törődik többet Héricsel, Jakabot hívja)* Jakab?! Hol vagy Jakab?! Jakab? Simon hív, a barátod!

HÉRICS Tudtam, hogy lesz itt társaságom! Merre indulunk?

Simon fújja a klarinétot és elindul, eltűnik, Hérics utána

HÉRICS Jakab! Látnom kell! *(Kiált)* Jakaaab!

Hérics siet Simon után, meglátja a nyitott fiókot, belöki, és amikor az visszaugrik, egy pillanatig rámered, aztán megvonja a vállát, két kézzel belekapaszkodik, kirántja helyéről. A fiókkal mindenféle kötelek, drótok szakadnak ki a falból, Hérics levágja az egészet a földre, a törött kép mellé, aztán kirohan. Távolabbról halljuk Hérics és Simon gyengülő kiáltozását (Jakab! Simon! Jakab!), és ellenkező oldalról megjelenik a Professzor, aki szintén kiáltozik Jakab és Mandikó után

PROFESSZOR Hol vagytok? Jakab? Mandikó! Válaszoljatok!

Menyétember szerényen belép és azonnal meg is áll, meghúzódik

PROFESSZOR No lám... Ez meg ki lehet... Egy tétova lézengő, igen, no jó, ümm! Lássuk, vele mire mehetek, no nézzük — közelebb!

Professzor int, és Menyétember lopakodó járással közelít

Közelebb, fiam, hadd lássalak, úgy! Állj! Miféle maskara ez rajtad, miféle divat, ümm!? Na mindegy, fitty, most részletekbe nem bocsátkozom — helybéli vagy? Segítségemre leszel? Hol van a gazdád?

Menyétember némán pislog a Professzorra

PROFESSZOR Néma lény tehát, tudatlan, torz töredék, igen, no jó, fitty, no mindegy!

Menyétember tagadóan rázza a fejét

PROFESSZOR Beszélj, fiam, lássam, hogy hova soroljalak, a rejtélyeket én nem kedvelem, elég, mi ez a palota, ümm?

MENYÉTEMBER Zárva!

PROFESSZOR Fitty! Mondd azt, hogy nyitva, mondd, hogy ettől eddig, mert engem várnak itt, igen? Igen?

MENYÉTEMBER Te mondj! Hogy mit tegyek.

PROFESSZOR No lám... ümm... Hallgass rám! Hely és idő most... ümm... kedvező!

MENYÉTEMBER Tudós vagy, és én törekszem, hogy kövesselek. Törekszem! Hallottam itt... hallottam én... hallottam!... De egyik sem használ! Mert nem tudok haladni! — Haladni, előre!

PROFESSZOR Csak lassan, barátom! Hátra — ne előre! Ümm! Nem tudod, hol élsz? Zűr és zavar övez, a világ tombol, ágál és rohan: lassítani kell és visszahelyezni trónjára a józan észt, ümm, mert szükségszerű!

MENYÉTEMBER Restauráció.

PROFESSZOR Legyen restauráció, ha ráció, igen. A név jelen esetben jelentéstelen, fitty! A fogalmak úgy úszkálnak a felszínen, mint gazdátlan cipők kiáradt folyón. Az eszeveszett tolongás a fogalomnélküliség szemantikus éjébe sodorja a könnyelmű elmét! ... No jó, na mindegy, ümm, igen...

MENYÉTEMBER Fojtogat... Itt fojtogat... *(Markolássza a mellét)* Hogy legyek valakivé!

PROFESSZOR *(újra tűzbe jön)* Gondolkozz és leszel: valaki! Tanulmányozd a filozófiát, a múltba merülj, és Descartes-ra nézz, barátom! Mert a gondolkodás ott és akkor kezdődik, ümm, ahol és amikor fölfedezzük, hogy más a világ és más a gondolat. De ha a kettő között nincs szilárd és egyértelmű összefüggés: mi legyen velünk? Az irracionális realitás és az irreális racionalitás között válasszunk? Szörnyű szakadék! És akkor jön Descartes, barátom, jön, és ümm... és talál valamit, ümm... valamit, ami a világnak és a gondolatnak egyként részese! Fitty! És ez a valami, barátom, az emberi *én*! Az *ego*! Ümm! A *cogito* és a *sum* közös nevezője! Az egyetlen reális pont a világmindenségben, ahol összefut a semleges, vak létnek s az elfogult, üres tudatnak másképpen összekapcsolhatatlan birodalma... Ümm... Káprázatos ötlet, szédítő születés... Érted ezt?

MENYÉTEMBER A lényeget mondd, hogy mit tegyek!

PROFESSZOR A tanítványom legyél, az asszisztensem, a trónja vesztett ész harcosa... No jó, no persze, ümm, na igen... Veled aztán semmire se megyek, te... Mit tudsz, te szerzet, mégis, ümm?

MENYÉTEMBER Tudok, amit tudok.

PROFESSZOR Úgy? No lám! S mifélét? No mindegy, ümm, igen... Itt ez a levél, látod ezt? Én ide hivatalos vagyok!... No jó, ezt vedd el itt, ez egy díszköpeny, nekem semmiség... Aztán, tudd, hogy ki vagyok!

MENYÉTEMBER *(gépiesen elveszi a csomagot)* Ki vagy?

PROFESSZOR Nekem csak alkalom kell és keret... Elég egy meghívó! Egy pont — és fölépítem a tettet!

MENYÉTEMBER Mi az?

PROFESSZOR Ez, fiam, no jól van... Hol lehetnek? És mi a pont, és ki az...

Simon rohan be lihegve, amikor meglátja a Professzort és a Menyétembert, megtorpan, fordul és futna vissza, de ekkor felhangzik kívül Hérics hangja, s akkor már inkább ezeket választja

HÉRICS *(távolról)* Simoooon! Hová bújtál, Simoooon!?

SIMON Rejtsetek el! Jön! Egy szörnyeteg! Mondtam neked, Professzor, mondtam, hogy vigyázz! *(Menyétemberre mutat)* Ez egy menyét! Vagy hérics? Mit tudom én! Őrültekházába jutottam! Jakab és a tündér hova lett?

PROFESSZOR Ne zavarj babonás képzeteiddel, ümm! Gondold meg, kérlek, mit beszélsz!

SIMON Nem gondolom! És azt beszélek, amit akarok! Hol van Jakab? Pásztorórán, persze, én meg álljam itt a többi némber rohamát!

PROFESSZOR Miféle némber, szólj már értelemmel!

SIMON Olyanféle, mint ez a néma itt... a párja talán!... Egy démoni fekete-fehér és egy viszketeg lidérc, mindkettő Héricsnek mondja magát — ezt gondoljam meg?

Hérics újra kiált: Simooon!

(Suttog) Tartóztassátok föl! Fogjátok le!... És engem nem láttatok, nem vagyok, eltűntem, kész, vége, elég! *(Lábujjhegyen, de nagy ugráló léptekkel távozik)*

Menyétember utána, és húzza magával a Professzort. Jakab lép be, kezében gitár, körülkémlel, aztán pózosan bókol kifelé Mandikónak

JAKAB Van itt valaki? Senki. Végre már! *(Játszik a gitáron, játékával tessékeli be Mandikót, s mikor hiába, gitárját kardként lengeti és szaval)* „Tündérkirálynőm, trónod újra régi fényében tündököl, és lovagod kivont kardja őrködik... lovagod..." Gyere már!

MANDIKÓ *(királynőként vonul be, eljátssza, hogy udvarhölgyek kísérik)* „Ne fáradj, jó lovag, hagyd hüvelyében kardodat... Hölgyek, ti elmehettek! Az új bolondot akarom!" Játsszuk azt, hogy a bolondom vagy, én elfáradtam, szeszélyes vagyok, ingerült, és te szórakoztatsz, most érkeztél udvaromba éppen... Flandriából vagy Szicíliából jöttél talán... Egy hajó hozott Kréta szigetéről! Hajós vagy, titkos világutazó, de bolondnak adod ki magadat — rajta, kezdheted!

JAKAB Legyek bolondod, azt kívánod? Bukfencezzek és mondjak zöldeket? Meséljek kancsal történetet, rejtett értelemmel, éllel mulattatót?
MANDIKÓ Játékból, Jakab! Mindez játék! Te mondtad: „Gyöngyöm, gyöngyöm, csak könnyedén! De jó, hogy így egymásra leltünk, két nagy játékos: te meg én!"
JAKAB Gyöngyöm, gyöngyöm, te bolondítasz, bolonduljak bolondul beléd, azt kívánod.
MANDIKÓ Kíváncsi vagyok bolondságodra! Királynőségem kíváncsiságát bolondságod elé tartom néma tükörként, lássam és halljam, mit mutat.
JAKAB Csörtető elefántot és lapuló nyulat. Fölverte álmukat a vadász. Az egyik fél, a másik agyarát feni és támadni készül.
MANDIKÓ Ez már történet? És zöld, mert erdei?
JAKAB Zöld, mert elveti a sulykot.
MANDIKÓ Ki veti? A bolond — vagy Jakab?
JAKAB Bolond lennék, ha bolondként Jakabot magamból kivetném, és Mandikónak a bolondot Jakab nélkül tenném!
MANDIKÓ Te csalsz, bolond! Rászedsz, mert nem nevettetsz. Elcsap a királynő, vigyázz, cseledre hatalommal felel, ha úgy teszel, mintha tennél és mégsem teszel!
JAKAB Ha elcsap a királynő, majd Mandikóhoz pártolok, védelmet tőle kérek — s ha szépen kérem, ő megadja!
MANDIKÓ Mandikónak feletted nincs hatalma; kíváncsi Mandikó, de akarni nem akarja.
JAKAB Mit?
MANDIKÓ Végállomás, bolond, válts lovat vagy új jegyet, és döntsd el, hogy Mandikó vagy királynő legyek!
JAKAB Valóság legyél. Fény és melegség.
MANDIKÓ Sütkéreznél? Lusta vagy? Heversz? Nem dolgozol?
JAKAB Hevernék — térdeden.
MANDIKÓ Bolondozol — ez mentségedre szól.
JAKAB Mentenem kellene magam? Félnem, hogy elveszek?
MANDIKÓ Királynő vagyok, elveszíthetlek egészen, utad kiadom.
JAKAB Bízd rám az utat, én meglelem — ha heverhetek a térdeiden.

Mögöttük, egy szinttel magasabban, alkalmas helyen eddig láthatatlan ajtó nyílik a falban, és mereven, hangtalanul megjelenik Menyétember, nézi a párost: Jakabot és Mandikót.

MANDIKÓ Más témát nem tudsz, rögeszmés bolond, más játékod nincs? Királynőd kedvét keresni másképpen nem érted?
JAKAB Ha megérintenélek...
MANDIKÓ Játékot mondtam, szóbelit. Azt ígérted, hogy megnevettetsz!
JAKAB Esküszöm, úgy lesz, nem tréfálok!
MANDIKÓ Esküszöm, elbuksz, nézd az arcom! Meg se rezdülök, nem bírsz velem!
JAKAB Tudok egy mókát — régi játék! Fogadok: nevetsz, ki nem állod! Talán...
MANDIKÓ Régi játék? Örökölted? Hajón hoztad a görög szigetekről, és úgy hívják: talán...?

Menyétember eltűnik

JAKAB Úgy hívják, hét fogás. Ismered? A kísérletet — mert kísérlet ez, amolyan ősi próbajáték — mindig ketten játsszák...
MANDIKÓ Királynő és bolond?
JAKAB Nő és férfi — s ha a férfi a nőt megérinti hét helyen, és a nő arca, mint a kő, és nem jelzi semmiképpen, hogy a játék kedvére van...
MANDIKÓ Megérinti hét helyen?
JAKAB Meg.
MANDIKÓ Ez a szabály?
JAKAB Ez, ez.
MANDIKÓ És hol?
JAKAB Ahol vannak éppen.
MANDIKÓ Hol érinti meg, mely részén... a nőt... Erre nincs szabály?
JAKAB De! Van! A kísérlet régóta ismert és pontos. Célszerű... Távolról közelít.

Menyétember a tér ellentétes pontján bukkan föl, például egy képkeretben, mozdulatlanul nézi az évődő párt
MANDIKÓ Bolond dolog, de tetszetős, és te — úgy érzem — tudósa vagy a kísérletezésnek. Mesélj még róla! Hét hely — jó! És közelít. De honnan és hova?
JAKAB Megmondhatom: első a boka. S két ujj érinti kétfelől, mert ezt is kimondja szigorú szabály, de beszélni róla, többet mondani, tilos, és nem is lehet. Éneket is tudok róla: így szól, hallgatod?... *(Játszik a gitáron és énekel)* „Megérintelek hét helyen, bokádat fényben fürdetem..." Az elméletet a gyakorlat itt fölülmúlja sokszorosan, minden szónak mennyei jelentése van — kezdhetem? Egy! *(Két ujjal megérinti Mandikó bokáját)*

Mandikó hátraől és lehunyja szemét, Menyétember eltűnik, kép visszaugrik

MANDIKÓ S mi lesz, ha nyersz, ha én nyerek?
JAKAB Kísérlet ez, királynőm — kettő! —, a bújócska vége — három! —, és nevetsz már, nevetsz, nevet a szád — négy! —, és jön, jön az öt, jön...

Mandikó fölpattan kirobbanó nevetéssel, Jakab ölbe kapja, csókolja, Mandikó kicsúszik a karjából, Jakab kergeti, de egyre messzebb kerülnek egymástól, mert Menyétember is beavatkozik, ajtókat zár, nyit; fal süllyed, emelkedik — Jakab kiszorul a színtérről. Menyétember hosszú, bő, földet söprő fekete-fehér kockás köpenyt kanyarít vállára, és így készül Mandikó elé, aki most már tanácstalanul nézelődik körbe: hol van Jakab? És hol van ő maga? Menyétember a tér egyik, Mandikó a másik oldalán áll, s ekkor középen, Simont keresve betör Hérics, Menyétemberhez fordul, Mandikó meglapul a háttérben.

HÉRICS Simon! Hol vagy, Simon? *(Menyétemberhez)* Állj! Te meg ki vagy? Nem találkoztunk mi már valahol? Hérics vagyok; turistaként ön is? Egyénileg, úgy sejtem, nem csoportosan — eltaláltam? Az útonállókat látta már? Fantasztikus a program, szinte észveszejtő, az ember allig-allig ismeri ki magát, hát ez a palota, mondhatom... Ki? Mi? Hogy? Miért? Mit kérdezett?... Jéééé! Ez egy szoborr... Érdekes... Mindenesetre... *(Lefényképezi, vaku villan)* Megvagy! Na még egyet! *(Újra villant a vakuval)* Mit bámulsz? *(Közeledik Menyétemberhez)* Pénzt adtam érted! Jársz nekem — érted?... Bujkálnak előlem, de én túljárok az eszükön... Mit képzelnek ezek?!

Menyétember most hirtelen fölemeli a karját, és kinyújtott mutatóujját Hérics mellének bökve lassan elindul feléje — Hérics hisztérikusan fölsikolt

Mozog! Ez mozog! Te élsz?!... Jaj! Zuhanok! Segítséé...

Hérics hátrál, Menyétember egyenesen a „titkos ajtóhoz" tereli, belöki, s ugyanaz a zuhanás hallatszik a hangszóróból, mint Hérics első eltávolításakor. Menyétember mozdulatlanul áll, lehajtott fejjel; Mandikó kilép rejtekhelyéről, és lassan közelít, a köpenyébe temetkező alakhoz lép, megérinti

MANDIKÓ Mindent láttam, te szegény...
MENYÉTEMBER Mi mindent?
MANDIKÓ Mintha rossz álomban járnék.
MENYÉTEMBER Álom?
MANDIKÓ A Palota szörnyű álomház talán, és te benne laksz mint álomlakó?
MENYÉTEMBER Lakó? Benne. Én vagyok az álom. Ez racionális. Mit kívánsz?
MANDIKÓ A Palotát jöttem földeríteni, a kíváncsiság hozott. Te ki vagy?

MENYÉTEMBER Tudós vagyok. Csavargó zenész. Én vagyok: Jakab.
MANDIKÓ Tréfálsz, te álom! Ismered Jakabot? Mi a neved?
MENYÉTEMBER Én vagyok a mese.
MANDIKÓ Az elátkozott királyfi?! Eltaláltam? Igen? Ó, gondoltam én, éreztem én, hogy szükség van itt rám... Hallgatsz?... Nem beszélhetsz?... Történeted mélyére hullva várasz a szabadító szóra? *(Megsimogatja Menyétember karját)*
MENYÉTEMBER Szabad? Tilos!
MANDIKÓ Rejtélyek vesznek körül: a szabad és a tilos. Rejtély a Palota, de a tündérképzelet megfejti titkait, meglásd, hiába dolgozik a gonosz erő.
MENYÉTEMBER Erő kell nekem. Jövő!
MANDIKÓ Felejteni akarsz, én értelek. Visszavágyod a múltat a jövőbe. Szeretnél újra az lenni, aki voltál. Jó nyomon vagyok?
MENYÉTEMBER Nincs, aki átvezessen. Át!
MANDIKÓ Okosnak látszol és furcsán beszélsz. Át? Hova?
MENYÉTEMBER Át. Ki. Föl. Valakivé!
MANDIKÓ Én mindent megteszek érted — ezt elhatároztam már régen. Akarod?
MENYÉTEMBER Ki akarok jutni.
MANDIKÓ A Palotából?
MENYÉTEMBER Ki és ki — csak ki. Nem érted, mi az, hogy: ki?
MANDIKÓ Szomjazol; hogyne érteném. *(Simogatja Menyétembert)* Vágyakozol. Reszketsz. Fázol. Díszed ez, vagy börtönöd? Ez a hideg lepel. Mi van ott belül?
MENYÉTEMBER Ne kérdezz. Siess. Nincs időm.
MANDIKÓ Tudnod kell, hogy ki vagyok. Ismerj meg engem. Az én álmom: fény és meleg.
MENYÉTEMBER Elfogyott. Vége. Nincs. Tilos.
MANDIKÓ Fényt adok neked — akarod? Tudsz-e játszani? Képzelni mást, mint aki vagy.
MENYÉTEMBER Mást, mint aki vagyok.
MANDIKÓ Eljöttem, hogy feloldozzalak, hogy a látszatot rólad levegyem. Törjön szét a varázs és te visszatérhess. Örülj, mert én az vagyok, aki megteheti.

Távolból Jakab kiáltása hangzik: „Mandikóóó!" Mandikó pár lépést tesz a hang irányába, de Menyétember megállítja.

MENYÉTEMBER Tündér!
MANDIKÓ Tündér lehet akárki. A mesterség hintatechnikáját százféle módon megtanulhatod, de ábrándot szőni puszta kedvtelésből és várni türelemmel, hogy adódjék hely s idő, készülni célszerűtlen akarással és őrizni erőnket, el nem tékozolni, tartani tűzben, ahogy elképzeltük, tapadni mohón az eredeti változatra, hűségesen az első képzetekhez: én ilyen vagyok.

Ismét Jakab hangja a távolból: „Királynőőőő!" Mandikó a hang felé fordítja fejét

MENYÉTEMBER Rólam beszélj. Tündér vagy, és tündér még nem volt.
MANDIKÓ Rólad beszélek. Történetedet kitalálom: magányod falát áttöri tündéri kíváncsiságom; megtudlak.
MENYÉTEMBER És én? Velem mi lesz? Mi? Ki? Mikor? Hogyan?
MANDIKÓ Hiszel-e nekem? Bízol-e bennem?

Most egészen közelről hallatszik Jakab hangja: „Mandikóóó!" A tündér ismét odafordítja fejét, de Menyétemberhez beszél.

Nem, ne válaszolj! Én kimondom és megteszem. Föllovasztalak. Beférkőzöm fekete páncélod mögé. Én leszek neked a rés, melyen át kijutsz, magadból kikerülsz — én visszaváltalak!

Mandikó széttárja Menyétember karjait, a köpeny belseje fekete-fehér csíkos, a látvány a fekete-fehér kockás külsővel együtt szinte optikai káprázatot kelt. Mandikó odaszédül Menyétemberhez, s mintegy magára húzza-csukja a kitárt karokat és köpenyszárnyakat, aztán eltűnnek egy nagy forgóajtó mögött, amely eddig a falba simult, de most nyikorogva megmozdul, átfordul, és úgy marad, belső oldalával a nézőtér felé, amelyen fekete-fehér sávok és négyzetek kompozíciója látszik, a Menyétember köpenyének idézéseként; egy Vasarely-képhez hasonló az egész.
Jakab és Simon érkeznek, két oldalról, hátrálva, majdnem összeütköznek már, mikor rémülten megfordulnak, egymásra merednek a fekete-fehér ajtó előtt — Jakab tér magához először.

JAKAB Nem láttad Mandikót?
SIMON Jakab? Te vagy?
JAKAB Ki más, persze hogy én. Ahogy a költő mondja: „Még én vagyok, s bár ez nem sok — nem kevés; jobb, mint egy bárgyú tévedés, örülj!" Nem láttad Mandikót?
SIMON Hagyd abba, hagyd abba, az istenre kérlek, hagyd már abba!
JAKAB Miféle istenre? És miért hagynám éppen *abba*, mikor *ebbe* is hagyhatom, mikor egy tündérbe botlottam végre! Egy tündér — és tündér még nem volt!
SIMON Nem hagyod abba?
JAKAB Ha ő velem jön, ő — akkor letelepszünk, a vándorlásnak vége lesz, házat építünk, fát ültetünk, krumplit vetünk. Benne vagy?
SIMON Te csakugyan nem látod, mi készül itt?
JAKAB Dehogynem. A boldogság! Mandikó az én mesebeli királynőm, a gyönyörűség maga — és én a bolondja vagyok, a játszótársa, szerelme, mindene! Ahogy a költő mondja: „Megérintelek hét helyen, bokádat fényben fürdetem."
SIMON Nélkülem.
JAKAB No persze. Barátom vagy, de Mandikón nem osztozom veled.
SIMON Nem vagyok a barátod. Elmegyek.
JAKAB Ne, Simon, ne! Kérlek. Ne mondd ezt, kérlek, ez egyszer ne mondd!
SIMON Jó, nem mondom. De elmegyek.
JAKAB *(megadóan sóhajt és leül)* Tessék. Mondd. Hallgatlak.
SIMON Hiába.
JAKAB Mondd már, az istenért! Mondd! Essünk túl rajta! *(Simon hallgat és nézi Jakabot)* Mit nézel?
SIMON Ne izgasd magad. Nem lesz nagy jelenet. *(Fölkapja a zsákját, de Jakab visszaráncja és fogva tartja a karját)*
JAKAB Megbolondultál?
SIMON Meg. Betelt a pohár.
JAKAB Pohár?
SIMON Engedd el a karomat.
JAKAB *(ordít)* Nem engedem!

Recsegni-ropogni, sőt dübörögni kezd a fal — egy széles deszka leszakad, és Hérics jelenik meg a résben; feje tovább deformálódott, ruhája még tépettebb, de a hangja-stílusa a régi; diadalmasan rikolt a két megszeppent alakra

HÉRICS Megvagytok! Micsoda szerencsém van, ó, micsoda szerencse! *(Visszaint a sötét rés felé)* Gyere! Itt vannak!

Megjelenik Mandikó, szürke, testhez simuló zsákféle ruhában, mezítláb, föltűzött hajjal, festék nélkül, sápadtan. Most is szép, de jól érzékelhetően évekkel öregebb, s főleg nincs benne semmi tündérszerű.

II. rész

Öt-hat perc telt csak el, Mandikó félrehúzódva gubbaszt az egyik sarokban, Jakab járkál föl-alá, Simon pedig Héricset tuszkolja kifelé. A színpad két szélén egy-egy kereken gördülő tükrös ketrec mögött leselkednek a menyétek.

SIMON Menj csak, menj! Mire vársz? Egy Professzort keress! A Professzor mindannyiunknál különb, és mindent megmagyaráz neked!... Menj érte, hívd ide!

Menj és kérj tőle tanácsot!... Legyél a tanítványa! Menj hozzá feleségül! Menj! Nem érted? Menj! Jót akarok neked, akárki vagy, egy mindentudó Professzorhoz küldelek, ő majd kigyógyít, fölmér, leleplez és helyre tesz! Ő mindent tud, mindent ért, ő a bölcsek köve maga, menj, nézz, láss, fényképezz, örülj! — Itt fölösleges vagy, nem látod? Itt egy szerelmi dráma zajlik, légy megértő, tapintatos, jól nevelt, na menj már, ne mérgesíts, te nőszemély, van elég bajom nélküled is — gyerünk!

Simon kituszkolja a minduntalan közbeszólni igyekvő Héricset, és visszafordul a föl-alá gyalogló Jakabhoz. Simon és Jakab megmerevedve néznek egymásra

SIMON *(dühösen szisszeg.)* Most már tudod, hol vagy? Magadhoz tértél végre?
JAKAB Hagyj békén — jó?
SIMON Én annyira békén hagylak, hogy elképzelni sem tudod azzal a véghetetlenül nagy fantáziáddal. Az első résen eltűnök, az első alkalmas pillanatban megpattanok és fölszívódom, és úgy lelécelek, hogy vakulásig kereshetsz, akkor sem találsz.
JAKAB Jó utat!
SIMON Egy szoknyapecér, egy kelekótya szájaló.
JAKAB Még mindig itt vagy?
SIMON Egy bajkeverő senkiházi, csupa héj, semmi mag.
JAKAB Jólesik? Élvezed?
SIMON Beugrani égő pofával és lihegni rossz pojácaként — azt igen!
JAKAB Én legalább akartam valamit!
SIMON Megkaptad. Viheted.
JAKAB Örülsz?
SIMON Szinte szétvet a boldogság! Meghálálhatom?
JAKAB Némulj el, kérlek, némulj el — magadtól!
MANDIKÓ Nem!... Nem... Mire jó ez?
JAKAB Jó? Ki mondta, hogy jó? Ki akarja itt a jót? Én voltam az utolsó, akinek kellett. Kerestem, jöttem érte, játszottam vele, mentem utána, hajoltam feléje. Hittem neki.
SIMON Rólam beszélsz?
JAKAB Rólad is, igen.
SIMON Megmondtam előre, hogy ne számíts itt semmi jóra!
JAKAB Megjósoltad, Simon, csakugyan, és én nem hallgattam rád, igaz. Negyedszázada járom a világot veled, és képtelen vagyok megtanulni, hogy a te jóslatod mindig valóra válik.
SIMON Nem mindig, de sokszor. És jós sem vagyok, csak kinyitom a szemem és a fülem. Tudni lehetett előre! Mit vártál a Palotától?
JAKAB *(fejével int Mandikóra)* Tőle vártam. És mindent. A megoldást vártam, Simon. Visszamenőleg is. Játékot, amely valóra válik.
SIMON Megyünk?
JAKAB És ne mondd nekem, hogy tudni lehetett előre!
SIMON Ki kell innen jutnunk valamiképpen.
JAKAB Ő is tudta előre! Ment a kitűzött cél után! Segíteni! Föláldozni magát a kitervelt színjáték szerint.
MANDIKÓ Én nem áldoztam föl magam. Én most is én vagyok.
JAKAB Én én és te te — és köztünk tízezer szikla van. Ahogy a költő mondja.
SIMON *(riadtan nézi a közeledő ketreceket)* Miféle ketrecek ezek! Jakab!
MANDIKÓ *(Jakabnak)* Eltűntél!
JAKAB Kerestelek. Kiáltoztam érted!
MANDIKÓ Hallottam.
JAKAB Hallgattál.
MANDIKÓ Meg kellett próbálnom.
JAKAB Egy senkivel, egy ragacsból készült förtelemmel — egy menyéttel, Mandikó!... Meg akartad váltani... Megváltani! Viszketeg álom ült rajtad, rossz lidérc, úgy hívják: hiú öncsalás. Egy vásári bohózat ostoba maszkjában tetszelegtél — ó, hogy elrontottál minden létezőt.
MANDIKÓ És a te játékod? A rögtönzött áriák és mohó tapadások?
JAKAB Én igazat játszottam, és nem fordítottam közben köpönyeget! — Nem bújtam más köpenyébe sem!
SIMON Jakab! A ketrecek! Ezt nem ússzuk meg, Jakab!
JAKAB *(Mandikónak)* Átjátszottál! Becsaptál!
SIMON Átjátszottad a nagy Jakabot! Becsaptad rá az ajtót, bezártad a zárat, eldobtad a kulcsot — na és, Jakab? Mindez csak előjáték, mert most jön a lemészárolás és becsomagolás! Nézd, Jakab! Jön! Jön!
JAKAB Mi jön? Mi?!

Simon a négy üres ketrecre mutat

SIMON Mondom, hogy nézz! A ketrecszerelvény megérkezett. Eljátszottad az időt, te hülye!

Simon nekirohan Jakabnak, üti, Jakab ellöki, Simon négykézláb rohan rá, s ekkor megszólalnak a hangszórókban vészjósló ünnepélyességgel a menyétek. Míg elhangzik a fenyegető tiráda a hangszórókból, a két menyét nagy egyetértésben hentereg egymáson; Jakab és társai ezt nem látják.

MENYÉTEMBER Üzen a Palota mindenható ura!
MENYÉTASSZONY Kiontjuk véretek!
MENYÉTEMBER Lecsapjuk fejetek!
MENYÉTASSZONY Kettéhasít a csőre!
MENYÉTEMBER Szétmarcangol a karma!
MENYÉTASSZONY Bejöttetek a csőbe!
MENYÉTEMBER Hajatokat szálanként!
MENYÉTASSZONY Szemeteket páronként!
MENYÉTEMBER Bőrt hasogat!
MENYÉTASSZONY Csontot törde!

A dermedten figyelő társasághoz (a ketrecek mögött) megérkezik a Professzor. Vidám és izgatott, elragadtatottan szónokol.

PROFESSZOR Barátaim — itt vagytok végre! Meghatározó változások vannak készülőben, és én ujjam alatt érzem lüktetni a létezés ütőerét, fitty, mint még soha talán, mert kétségtelen, mert megvan, amire vártam, ümm, megvan a bizonyság: kimondható és fölírható! — A koordináták, barátaim! Ümm! Mint egykor Descartes a cogito és a sum között, bizony úgy leltem meg a ráció végső formuláját, a paradox dialektikát is magába ölelő magyarázatot. A sebesség, barátaim, a sebesség, ümm! A tér—idő koordinátáiba fogott mozgás, barátaim, mely mint roppant batár, dübörög velünk, és mi ott állunk az origóban, kezünkben gyeplőként feszül vízszintes, függőleges... No mi az? Ümm! Mit hallgattok így? Fitty! Kiáltsátok, hogy éljen a józan értelem, a gyönyörű ész, a tiszta ráció, a puszta tényszerűség szerelme, az elme hatalma... Mi történt veletek?... Fitty! Miért dermedeztek: ifjú tetterő és kíváncsi szépség?
SIMON A ketrecekre nézz!
PROFESSZOR Ostobaság! Ümm! Mi ez itt?
SIMON A Palota ura vérontást üzen... A mészáros isten a padlásról küldte értünk vonatát, és ő tartja a gyeplőt, ő ül az origóban, és mindennek vége.
PROFESSZOR Végére járunk, jóember, ümm, én meghívót kaptam ide, ne aggódj, most már számba vesszük a dolgokat, és nem lesz fönnakadás!
SIMON Fönnakadás!?
PROFESSZOR Tehát ketrecek, no nézzük csak, mi célból és hová... Négy ketrec, ez kétségtelen, és mi is négyen vagyunk, ez világos, mint a kétszer kettő... Hahahaha! Ó, hogy mi nem jut eszembe ma! Hol hagytam abba? Megvan! Igen! Tehát négy a ketrec és mi is négyen. De hogyan jöttek ide? És miért zárják el a kijáratot? Hahóóó!
MENYÉTEMBER Ne hahózz — utazz. Bújj be, ülj le, mondj le, ha kedves az életed.
MENYÉTASSZONY A Palota vérszomjas urához vezet az egyetlen út, vacogj, a tollas szörnyeteg véredet megissza.
PROFESSZOR De ismerős hangok, no lám! Ümm! Hát mi baj, szóljatok értelemmel; ha megsértettünk, legyen számunkra bocsánat, mert jó szándék hozott, és

kárt nem tettünk semmiben. Fitty! Én a Professzor vagyok, itt a meghívóm!

MENYÉTASSZONY Ne károgj, vénség — kuss, ha mondom!

MENYÉTEMBER Professzor!... Itt a tanítvány beszél, a ráció maga.

PROFESSZOR Örvendek, de mi ez a durva hang?

MENYÉTEMBER Egy menyét hangja, Professzor, egy menyétasszonyé, egy fölzaklatott menyété, Professzor. A páromé.

SIMON Menyétek fogságába estünk!

MENYÉTASSZONY Menyétasszony ölébe pottyantál, kis tohonya jószág, halvérű Simon, te utolsó.

MENYÉTEMBER Üsd, vágd!

MENYÉTASSZONY Megszöktél volna velem? Kellettem volna kulcsnak, Tohonya?... Most mehetsz a padlásra, hájvitéz!

PROFESSZOR Menyétnek mondjátok magatokat, ümm, no jól van. Remélem, tisztában vagytok... De ki az uratok?

MENYÉTEMBER Menyét ura csak madárszörny lehet, mindenki ura, csőré, véré, palota padlásáé.

JAKAB Jöjjön ide!

SIMON Megőrültél?!

PROFESSZOR *(Jakabnak)* Várj, ifjú ember, türelem. Én majd szót értek velük, én... ümm... más helyzetben vagyok, mint ti, hogy úgy mondjam, ümm, nekem lekötelezett ez a szerzet. Ümm! Remélem, nem felejtette el, hogy neki ajándékoztam fekete-fehér köpenyemet!

MANDIKÓ A te köpenyedben...!? Te adtál rá köpenyt?

PROFESSZOR Én adtam — mit csodálkozol? És most elintézem a dolgokat. Megszabadulunk tőlük! *(Menyétekhez)* Nem kívánunk a padlásra térni. Miért is háborgatnánk a Palota urát? Én meghívót kaptam, de a meghívás még nem kötelez. Távozni szeretnénk tudásunkkal békében, és élni világunkat.

MENYÉTEMBER A távozásnak ára van!

MENYÉTASSZONY Adós, fizess!

MENYÉTEMBER Vesztettél! Add meg magad!

MENYÉTASSZONY Kezeket fel!

MENYÉTEMBER Lábakat szét!

MENYÉTASSZONY Fejeket le!

PROFESSZOR Kérlek, kérlek, kissé túlzóan fogalmaztok, mintha részegek lennétek, kérlek, ez nem tárgyalási alap!

JAKAB Menyétekkel akarsz tárgyalni, Professzor?

PROFESSZOR Nyugalom, fiam. Hallgassuk meg az érveket, hogy az ellenérveket fölvonultathassuk, és az ellentétek egységének teret adjunk — bízd rám, ez az én területem!

MENYÉTEMBER Vagy a padláson baglyozódtok be — vagy a ketrecbe ültök be!

MENYÉTASSZONY Vagy a Palota ura fal föl — vagy a ketrecen át távoztok!

PROFESSZOR *(Jakabnak)* Tessék! Mit mondtam? *(Menyétekhez)* Tehát a ketrecen át elmehetünk? Helyes! Magyarázzátok meg, hogy mit kell tennünk, és mi készségesen törlesztünk a palotaháborgatás fejében — szóljatok!

MENYÉTEMBER Beültök a ketrecbe. Egybe egy. Beültök és lemondtok a legtöbbről, ami vagytok. Tündér a tündérről.

JAKAB Ő már megtette. Mit akarsz még?

MENYÉTEMBER Nem tette meg. Egészen akarom. A tündért, a tudót.

MENYÉTASSZONY A tohonyát és a sürgölődőt.

MENYÉTEMBER A velejét!

MENYÉTASSZONY A lényegét!

MENYÉTEMBER Az egészet!

MENYÉTASSZONY Az ölelését...

SIMON Egyszer már megígértem, még mit tegyek?

JAKAB Simon!

SIMON Ne szólj hozzám!

MENYÉTASSZONY Ülj a ketrecbe önként, Simon, és mondj le a legtöbbről, ami van benned — akkor mehetsz. Add nekem magad — akkor elengedlek.

SIMON Én akárhova beülök, csak megszabaduljak innen.

PROFESSZOR Beülni a ketrecbe? Szükséges lehet. Azok hatalmába kerültünk, akik menyétnek mondják magukat, ez kétségtelen; a kijárat az ő birtokukban van, ezt el kell ismernem...

SIMON ...mert tényszerű!

JAKAB Megálljatok! Ezek csakugyan menyétek! Nemcsak mondják magukat menyétnek, hanem valóban azok! Ez is tényszerű! És a ketrec is az! Nem látjátok?

PROFESSZOR Éppen hogy látjuk, de gondolkozunk. Belátjuk a valóságot és úgy szabjuk ki tetteinket — ez természetes. A menyétek kérése ilyenképpen méltányos.

SIMON Tudtam, hogy ráfizetünk egyszer!

PROFESSZOR Tetteink igazolják majd elméletem igazát, a szükségből így erényt csinálunk, sőt kovácsolunk stb., stb. — nincs miért tétováznunk.

JAKAB Neked nincs, nekem van. Te beülsz, én nem. Neked sietős, nekem ráér.

MENYÉTEMBER A padlás ura türelmetlen és harapós!

MENYÉTASSZONY Éhes a csőrös föntlakó! Lejön a lépcsőn. Körme zaját a szőnyeg elnyeli.

PROFESSZOR Gondolkodj, Jakab barátom! A ketrecen át eltávozhatunk, s ha ér is némi veszteség, megmenekülünk. A fölismeréssel élni kell, és örülni, hogy választhatunk értelem szerint.

JAKAB Te ennek örülsz? Neked értelem és ketrec egyre megy? Neked mindegy, hogy mit ismersz fel, te szerencsétlen?

PROFESSZOR A továbbélést ismerem föl, izgága ember! Belátom, ezt lehet, ezt nem lehet!

JAKAB S ennyi már elég?

PROFESSZOR Hallgass! Nekem kitűzött célom van és bevált módszerem! Én nem tévedhetek. Ez lesz számomra a bizonyság éppen: a ráció szabadít ki e palotából, hova kétség és szükség hozott. Menekülésem lesz a mű maga, a tett, a királyi értelem diadala — miért gyötörsz hiábavalóan?

SIMON Neki mindig ellenkezni kell, ne törődj vele!

JAKAB És a lemondás?

PROFESSZOR A lemondás, ha önkéntes, mindig fölemeli énedet: a ketrecek fölé!

JAKAB Ha a ketrecben marad énetek éltetője, lesz-e még erőtök kilépni onnan, lesztek-e még? A menyéteknek préda kell, s a ketrec, mint a menyétgyomor, bezár! Oda én önként be nem ülök soha. Ez nem a ráció műve, Professzor, hanem a lidércnyomásé!

MENYÉTEMBER Vita nincs: választ! Vagy a ketrec — vagy a padlás. Most és most.

MENYÉTASSZONY Följelentjük a betörőket, és kitörjük a nyakukat. Most és most!

Mandikó a jelenetet élénken követi, végig játszik, figyel, mindenre reagál.

JAKAB Elfogadod a ketrecet, Professzor, jó, legyen, élsz tovább, jön a holnap és a holnapután, de nincs egy szék, amire leülhetnél, hogy ne ez a szék legyen, nincs egy tükör, hogy belenézz és ne lásd a drótokat, a nyikorgást ne halld, a zsinegek szorítását ne érezd csuklón és bokán. Élsz tovább, Professzor, tied a jövő, de nincs benne szék, nincs tükör, csukló és boka, csak a menyétek szimatolása nyakadban — a hideg orrok tarkódhoz érnek.

SIMON Ne hallgass rá, menjünk nélküle!

MENYÉTEMBER Most vagy soha!

PROFESSZOR Nem tudsz te nékem semmit mondani. Ha mérlegeltem egyszer döntésemet, szilárd maradok.

JAKAB Szilárd leszel! Megdermedt tönk a jövőben, lábaidban kúszik a hideg fölfelé. Ha beültél egyszer, ott maradsz végleg, és ha élsz is, olyan már, mintha nem élnél. Forgatod a kést, villát, iszod a bort és a vizet, rezegnek hangszálaid, nézed a lemenő nap fényében lángoló ablakokat, de nem a tiéd a szem, a kést és a villát nem te forgatod, nem te szólsz, iszol, alszol — nem te élsz.

PROFESSZOR De ha elvész megváltó módszerem, mire megy a jövő? És mi lesz velem? Én már döntöttem, Jakab. Nem most, már régen. Nem lehetek most

más, mint aki voltam. Nem érthetek mást. Nem szabad, és nem is tudok... Nem akarok. Nem merek, Jakab... Engem meghívtak ide. Velem nem lehet! Beülök a ketrecbe, de velem nem történhet meg! Én más vagyok. A ketrecben is!

MENYÉTASSZONY Lejárt az időtök. Most megfizettek a Palota urának.

SIMON Emlékszel, Jakab? Emlékszel, hányszor ígérted nekem, hogy: utoljára? Hányszor megfogadtuk: csak ezt ússzuk meg és soha többé?

JAKAB Te már benne ülsz a menyétkalitkában, Professzor. És nem lesz kivétel, ne hidd. Füleden kinő a szőr! Szimatolsz és makogsz, már megtörtént veled!

SIMON Köptél rám a bajban! Emlékszel?

JAKAB Miféle jövő a te jövőd, Professzor?

SIMON Miféle múlt a mi múltunk, Jakab?

Most Hérics csörtet át a színen: dübörögve, ismét falat döntve jelenik meg. Ekkorra már a díszlet meglehetősen romos és lomos az eldobált és leszakadt tárgyaktól, a világítás is szürke, s az egész játék tart a köznapi realitás felé, megőrizve persze az alapfikciót. Hérics nem lát, nem hall semmit és senkit, de míg átvonul, a másik hat szereplő természetellenes pózba merevedve, mozdulatlanul figyel. Mandikó oldja fel a képet

MANDIKÓ Én tudom, hogy mit kell tennünk.

Simon és Jakab heves érdeklődéssel fordul Mandikó felé, a Professzor megsemmisülten, magába roskadva ül

SIMON Beülni a ketrecekbe, hallottam! Beülni vagy megvárni a padláson lakó szörnyeteg ébredését!

Menyétek dörömbölnek a falon és ordítanak

MENYÉTEK Szörnyeteg! Szörnyeteg!

MANDIKÓ Elég!

Menyétek fenyegetően szimatolva fordulnak Mandikóhoz

MENYÉTEMBER Elhallgass, te lúdbőr!

MENYÉTASSZONY Te rongyos, te koszos!

MANDIKÓ Nem félek tőletek, Menyétember. Nem tudsz elrémíteni.

MENYÉTEMBER Tudlak! Téged aztán tudlak. Örülj, hogy a ketreccel még kiengedlek innen, te csak örülj! Megcsaltál! Nem vagyok senki és semmi, nem lettem tőled több, nem adtál semmit nekem! Kevés volt, nincs, nem maradt meg, hiába!

MANDIKÓ Te nem nyertél — de én vesztettem.

MENYÉTEMBER Én győztem. Mi győzünk. Mi győzünk mindnyájatokat. Nekünk sok kell. Több és több! Minden kell. Elvesszük. Lenyeljük. Kiszívjuk. Mi leszünk ti!

JAKAB Menyét vagy és az is maradsz.

MANDIKÓ Szegény szörnyetegek.

JAKAB Sajnáld csak, kezdd csak újra, alázkodj és mocskold magad, hiszen te vagy az áldozat, hiszen te erre születtél, nem igaz?

MANDIKÓ Nem.

JAKAB Te vagy az egyetemes részvét egyetlen személyben, az ártatlan tisztaság maga, akit átverni sem kell, mert önként megteszi — fölajánlja! Tudod te, hogy mit jelent az ilyennek *(fejével a menyétekre int)* az ilyen? Mintha lepkével támadnál elefántra!

MANDIKÓ Én sohasem akartam támadani. Megváltani szerettem volna!

JAKAB De miért a Menyétembert? Miért nem engem? Mert őt nem lehet, ő nem tudja, nem érti — én meg akarom, várom, keresem, megyek érte? Mert az lehetetlen — ez pedig megtehető? Azért?

MANDIKÓ Te csak a játékot akartad!

JAKAB Hogy elviselhető legyen. Hogy ne lássam mindig az éjszakát, és ne legyen még rosszabb a rossz. Mindenki a megváltásra vár: egy érintésben, egy éjben — nem tudtad ezt, Mandikó?

SIMON A menyétek hatalmában volt, és szorítanak bennünket is, Jakab! Nem lesz hely, és elfogy az idő...

A menyétek egyre közelebb tolják a ketreceket, ezzel leszűkítik a játékteret, szorítják a társaságot a ketrecek és a meredek följárat közé

MENYÉTEMBER Ébredj, Szörnyeteg úr!

MENYÉTASSZONY Jöjj el, Szárnyas Szörnyeteg!

JAKAB Nézd őket, Mandikó! Te megváltásról ábrándozol, ők meg elvágják a torkodat. Hozzájuk csak a lealjasodás vezet, még most sem érted? Nekik csak préda kell. — Professzor! Mit ülsz itt megbénultan? Szólj hozzá az értelem nevében! Mutass neki egy árva origót!

MANDIKÓ Hagyd abba, Jakab. Ne kínozd a Professzort.

PROFESSZOR Engem nem lehet kínozni.

MENYÉTEMBER Lecsap a csőr!

MENYÉTASSZONY A ketrecekbe üljetek, amíg még vannak ketrecek!

PROFESSZOR Én sérthetetlen vagyok.

SIMON Élhetetlen vagy, te szerencsétlen — próbálj a lelkükre beszélni!

PROFESSZOR Nincs lélek. Minden csak fikció. Misztifikáció.

MANDIKÓ Gyere, Jakab. Oda. *(Fejével int föl a padlásra)*

MENYÉTEK *(együtt)* Hujjé-ajjéééé-hijj!

SIMON Megőrült! Istenem! Jakab! Szólj neki... Ezzel nem lehet... Ezt nem szabad ingerelni, ez magától is megöl... Jakab! Te föl akarsz menni vele?! Ne! Kérlek, ne!... Ez nem játék! Jakab! Én értem, hogy meg akarod játszani a nő előtt... Rettentően félek... ne tedd ezt velem. Egy életen át követtelek, hallgattam rád, mentem utánad, de most ne... Majd máskor... Most elég... Majd bepótoljuk az izgalmakat, és minden úgy lesz, ahogy te akarod. Keresünk új nőt és új veszélyeket, én veled megyek mindig, mindenhova... Csak most az egyszer ne... Jakab!

JAKAB Szedd össze magad, Simon. A padlásra kell mennünk.

MENYÉTEK *(együtt)* Hujjjé-ajjéééé-hijj!

SIMON Próbáljuk meg legalább — ez a te elved is, Jakab... A próba! Játékból! A ketrec is lehet játék... Ahogy a költő mondja...

JAKAB Költő? Miféle költő?

SIMON A te költőd, akit mindig idézel... „Amíg a kedvem tartja, maradok, aztán: tovább!" Nem emlékszel? ...Benézünk a ketrecekbe, csak egy percre... Beülünk kicsit... Mi bajunk lehet abból? Ülünk és kész. Ha meg nem, majd meglátjuk. Ez is kaland lesz, Jakab! Az ám! Hallod!? Bennünket nem olyan fából faragtak, igaz? Azért, mert másnak nem sikerült a ketrecből épen kijönni, mert eddig még nem sikerült... És mi az, hogy nem sikerült? Mi a siker? Majd elbeszélgetünk a menyétekkel... Jakab! Én már meg is kóstoltam az egyiket... Meg lehet szokni. — De azt ott fönn, Jakab, azt nem. Én megálmodtam előre!

MANDIKÓ Én fölmegyek.

JAKAB És én veled.

Jakab és Mandikó elindulnak a lépcsőn fölfelé

MENYÉTEMBER Állj!

MENYÉTASSZONY Tapodtat se!

MENYÉTEMBER Vissza!

MENYÉTASSZONY Tilos!

MENYÉTEMBER Ne engedjék!

MENYÉTASSZONY Segítség!

MENYÉTEK *(együtt)* Ajjéé! Vijjéé! Hijjéééééé!

Jakab és Mandikó eltűnnek az ajtó mögött. Menyétember és Menyétasszony széttaszigálják a ketreceket, a gépi recsegés-ropogás nagy erővel hangzik föl, inog fönn a szürke daruhorog, és szürke ponyva hull a magasból a Professzorra és Simonra. A menyétek törnek-zúgnak, pakolnak, lázasan rohangálnak, és szüntelen recsegés-dübörgés közepette fölkapják kezükbe a disznóölőkést és a bárdot, a nézőtéren át acsarkodva kirohannak; a nagy rézkilincses kapu tárva-nyitva marad. A színpad csupa rom, a menyétek távozásával

lassan elhal a recsegés-ropogás-nyikorgás-vihar, öt-hat másodperc után még leszakad egy deszka, vagy feldől valami nagy robajjal, aztán végleg megszűnnek az összeomlás-zajok. A ponyva alól lassan kimászik Simon és a Professzor; tántorgó, kábult alakok. Simon tér előbb magához

SIMON Végük van.

A Professzor apatikusan forgatja a fejét, nem vesz tudomást a történtekről

PROFESSZOR Hol a szemüvegem? Elveszett a szemüvegem. Nem láttad a szemüvegem?

SIMON Fölfalta őket. És most mi következünk.

PROFESSZOR *(vaksin botorkál)* Meg kell keresnem a szemüvegemet.

SIMON Hagyd már azt az átkozott szemüveget! Hallgass. Örülj, hogy élsz. Még élsz.

PROFESSZOR Volt egy régi szemüvegem is. Egy pótszemüveg. Egy drótkeretes régi pótszemüveg.

SIMON Csönd! Figyelj... Nem hallasz semmit?

PROFESSZOR Az volt az első szemüvegem.

SIMON Az ajtó! Kinyílott az ajtó... Nézd, Professzor! Kinyílott. Mert föláldozták magukat... Érted? Föláldozták! Ők ketten... A Szörnyeteg jóllakott és visszarendelte menyétjeit... Gyerünk, Professzor, amíg szabad az út!

PROFESSZOR Itt volt, itt! *(Ujjával bökdösi a mellét)*

SIMON Mi volt ott?

PROFESSZOR A drótkeretes szemüvegem.

SIMON Mondom, hogy nyitva van az ajtó! Kiléphetünk... Menjünk együtt, jó?

PROFESSZOR Az első szemüvegem egydioptriás volt. A második kettő. A harmadik három.

SIMON Menj előre, Professzor... Te menj előre!

PROFESSZOR Merre?

SIMON Ez teljesen megvakult. Arra menj! *(A kapu felé lódítja a Professzort)*

PROFESSZOR Menj te.

SIMON Én menjek előre?

PROFESSZOR Menj csak. Én maradok. Egy lépést sem teszek.

SIMON Szóval egy lépést sem... És menjek én... Ohó! Te tudsz valamit, Professzorom! Te azért küldesz engem előre, hogy én is az ő sorsukra jussak... Lépjek ki a Szörnyeteg elé, ugye? Kövessem szegény barátomat, hogy te biztosan megmenthesd a bőrödet? ...Én is maradok. Itt maradok veled... Csönd! *(Suttog)* Hallod? Jön! *(Léptek hallatszanak föntről, Simon rémülten a Professzorhoz simul, szinte belebújik, a hóna alól dugja ki a fejét)* Beszélj vele! Kérj kegyelmet! Ígérj meg mindent!

Léptek hangzanak, bútorcsuszamlások zaja, aztán csönd, majd bántó ajtónyikorgás, majd — tíz-tizenöt másodperces, a végsőkig kitartott-feszített csönd után — megjelenik Mandikó és mögötte Jakab. Simon kikászálódik a Professzor hóna alól és két-három lépést tesz előre, megáll, s amikor Mandikó és Jakab elindul lefelé, ijedten hátrál.

Ti vagytok?

Mandikó és Jakab leérnek a lépcső aljára, s most beviharzik Hérics — éppen olyan, mint első megjelenésekor, de nem visel maszkot

HÉRICS Jó reggelt! Mi újság? Hogy vannak? Ó, a Professzor! Vele még nem is volt szerencsém! Megengedi? *(Vakuval lefényképezi)* Köszönöm! Sajnálom, hogy már indulnunk kell, de hát a program... Végtelenül örülök, hogy megismerkedtünk! Ó, mit is beszélek... Egyik barátnőm, aki különben Csikének szólít, bár igazán nem tudnám megmondani, hogy miért, szóval azt mondja egyik barátnőm, Csike, kérlek, kímélj meg attól, hogy végtelenül örülsz, ne örülj mindennek végtelenül, Csike, mert nem bírom elviselni, hogy te minden mákszemnek végtelenül örülsz, megőrülök, ha még egyszer azt mondod, hogy végtelenül örülsz — így a barátnőm, én meg nem értem, mert én nem *mondom*, hanem csakugyan örülök minden mákszemnek, és nem értem, hogy mi az őrjítő ebben, nem igaz? Mondjátok, hogy igaz! Köszönöm! No mindegy! Pá, Professzorom! Adják át a többieknek is!

Hérics szövegét megdermedve, mozdulatlanul hallgatják; Hérics még egyet villant vakujával és nagy lendülettel távozik.

JAKAB A menyétek?

SIMON Ti éltek? Ti igazán éltek? Jakab!

JAKAB Hol vannak a menyétek?

SIMON Jakab! Nyitva van az ajtó! Nézd! Kinyílt az ajtó... Mi történt? Hogy volt?!... Beszélj már!... Nem bántott benneteket?

JAKAB Nem.

SIMON Nem is neheztel? Mit szól? Milyen? Ki az? Mekkora? Beszéljetek már — Mandikó!

MANDIKÓ Üres a padlás, Simon.

SIMON Hogyhogy üres...? Hol van? Hol lakik? Mit csinál?

JAKAB Nem tudom, Simon, de a padlás üres. Nincs se mészáros isten, se elátkozott szellem, semmi sincs, csak porszagú üresség, és a legmagasabb pontról sem látni semmit, csak egy halvány fénycsíkot a láthatáron, egy szürke sávot, mert jön a reggel — ennyi az egész. — A menyétek persze elkotródtak, igaz?

SIMON Ránk szakadt az ég, mikor fölmentetek.

MANDIKÓ Egy ponyva szakadt rátok, Simon.

SIMON A menyétek... Akkor a menyétek?!

PROFESSZOR Ki látta a szemüvegemet? Volt egy régi szemüvegem, ez tény, egy drótkeretes pótszemüvegem.

SIMON Egyhangú vagy, Professzor!

MANDIKÓ Ott van a lábad előtt.

Mandikó odalép a Professzorhoz, és fölveszi a földről a szemüveget, aztán a tudós orrára illeszti, a Professzor megfogja a kezét

PROFESSZOR Köszönöm, ifjú káprázat. Az éjszakának vége. Én álmodtalak téged, vagy te engem, egyre megy. Minden fikció.

JAKAB Tévedés, Professzor. Semmi sem az.

PROFESSZOR Úgy, úgy, bennszülött barátom. Úgy igaz. Megyek. Nincs többé keresnivalóm. *(Kibotorkál a kapun, néznek utána)*

SIMON Most mit hallgattok? Szóljatok már!

JAKAB Mit szóljunk?

SIMON Mi volt ez az egész, és mi lesz most velünk? Minden rendben van akkor? Nincsen semmi baj? Nem történt semmi?

JAKAB Nézz körül, Simon.

SIMON Mondtam, hogy maradjunk kívül. Mondtam, hogy kerüljük el ezt az átkozott palotát. Mondtam?

JAKAB Mondtad.

SIMON Ezt aztán jól megcsináltad!

Jakab egyetértően bólint

Ne hagyj rám mindent!

Csönd, szünet.

Jössz?

JAKAB Hova?

SIMON Vissza.

JAKAB Hova vissza?

SIMON Ahonnan elindultunk. Ahol nincsenek menyétek, se ketrecek — csak rozsmezők, alacsony almafák, és magas, erős szálú fű, amibe ledőlhetek.

JAKAB Menyétek mindenhol vannak.

SIMON Nincsenek!

JAKAB Ahogy gondolod.

SIMON Nem gondolom!

JAKAB Ahogy akarod.

SIMON Nem akarom. De visszamegyek. Jössz velem, Jakab?

Jakab lassan megrázza tagadóan a fejét

Menjek egyedül? Ennyi idő után?

Jakab tehetetlenséget jelző gesztust tesz

(Fejével int Mandikóra) Miatta?
JAKAB Nem.
SIMON Szakadjak el tőled?
JAKAB Már elszakadtál.

Simon sokáig néz Jakabra, aztán lassan összeszedi a holmiját, beteszi a zsákba klarinétját; gondol egyet és a klarinétot kiveszi, leteszi, a zsákot vállára akasztja, és nehézkesen kimegy a kapun. Jakab leül, és a térdére hajtja fejét. Mandikó elindul Jakab felé, de aztán megáll, és a lomok között kezd kutatni, előhúz egy vödörforma edényt, ezzel indul a kapu felé. Jakab hangja állítja meg

Mandikó!
MANDIKÓ Tessék!
JAKAB *(néhány lépést tesz Mandikó felé, az edényre bök)* Mi az?
MANDIKÓ Egy edény. Hozok vizet.
MANDIKÓ Egy edény. Hozok vizet. *(Kimegy)*
JAKAB *(hallgat, aztán utánaszól)* Vizet?

Jakab visszamegy a romokhoz, fölállít egy széket, előhúz egy deszkát, lassan rámol. Kezébe akad Mandikó ernyője, csupa rongy. Próbálja kinyitni, de nem lehet, leteszi. Leül. Világosszürke fény erősödik a színpadon. Mandikó belép a vízzel, Jakab fölnéz, Mandikó megáll és ekkor

VÉGE

Borsod megyei Nyomdaipari Vállalat, Miskolc — 1983 — 834 — Felelős vezető: Kilián Béla

Felelős kiadó: Siklósi Norbert, a Lapkiadó Vállalat igazgatója